

Slovenski VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 3 šilinge
mesečna naročnina 12 šilingov
celoletna naročnina 120 šilingov
P. b. b.

LETNIK XXXV

CELOVEC, PETEK, 10. OKTOBER 1980

ŠTEV. 41 (1989)

Srečanje na Koroškem

ob šestdesetletnici plebiscita

Danes poteče 60 let od dne, ko je bila z glasovanjem določena meja na Karavankah in je bila zapечатena usoda koroških Slovencev kot manjšine. Ni tukaj mesto, da bi razpravljali o tem, kako je v tistih prelomnih dneh naše ljudstvo zares čutilo in mislilo in kako je prišlo do odločitve. O tem je razpravljajal mednarodni simpozij, ki je dokazal, da marsikaj znanstveno še ni proučeno in dokončno ugotovljeno.

Mislím, da se spomin na tak pomemben dogodek ne sme omejevati zgolj na zgodovinski potek, marveč mora imeti pred očmi predvsem sedanjost. Za dani trenutek namreč ni toliko pomembno, kaj je bilo, marveč predvsem, kaj je in kaj bo.

In tako poskušamo razumeti tudi geslo letošnjih prireditev „Srečanje na Koroškem“, ki je spričlo poznanih starih lažnjivih gesel o stoletnem mirnem sožitju in o normalnih, neobremenjenih odnosih med obema narodoma vsekakor novo, za današnjo rabo. Iz tega je razbrati, da vseh šestdeset let nazaj ni

bilo dobrega, mirnega sosedskega sožitja, kajti ob urejenih dobrih sosedskih odnosih ni potrebno posebno srečanje, ker se življenje samo dnevno odvija v medsebojnem prijateljstvu, v medsebojnem spoštovanju in v medsebojni pomoči.

Potreba gesla „Srečanje na Koroškem“ ob 60-letnici plebiscita je zato uradno priznanje še vedno neurejenih odnosov med obema narodoma v deželi in je zato po 60 letih končno potrebno medsebojno srečanje — beseda, ki že kot pojem vsebuje premostitev dejanskih prostorskih ali tudi le duhovnih razdalj.

Priznanje obstoja takih razdalj med obema narodoma, ki zato terja srečanje, je vsekakor priznanje, da država vse do danes ni znala rešiti pred 60 leti nastalega manjšinskega vprašanja in ni izpolnila slovesno danih obljub in prevzetih mednarodnih obveznosti.

Geslo „Srečanje na Koroškem“ ob 60-letnici plebiscita je torej indirektno priznanje:

Nobenemu avstrijskemu državljanu ni zabranjeno, da se pred sodiščem in pred oblastmi poslužuje svojega maternega jezika, ki ga obvlada, tu ne more nastati nobenih težkoč ...“;

● da se je v resnici izvajal nalog deželnega upravitelja dr. Lemischa, ki ga je formuliral na slovesnem zasedanju Koroškega deželnega zbora dne 25. novembra 1920, češ: „Samo eno človeško starostno dobro imamo časa, da te zapeljance (Slovence) privedemo nazaj h koroštvu; v življenjski dobi ene generacije mora biti to vzgojno delo izvršeno. Tega ne bodo mogle storiti oblasti in vlade, koroško ljudstvo samo mora to poskrbeti; dom, šola in cerkev se morajo udeležiti na tem zdravilnem delu ...“

● da sta isti nalog ponovila in precizirala dne 10. julija 1942 gauler Rainer in vojni zločinec Maier Kaibitsch, češ: „To nalogo lahko samo rešimo, če napravimo konec z vsemi protinemškimi stremljenji v nekdanji glasovalni coni A ... Na

ozemlju severno od Karavank se mora govoriti nemško. Windischarji, ki so se priznali k nemški narodnosti, so pač Nemci in za Slovence tukaj ne more biti več prostora“ ...

● da ponekod še vedno velja v glasilu koroškega Heimatdiensta „Ruf der Heimat“ pred 10 leti izražena ista miselnost, češ: „Tako torej zgodovina na Koroškem še ni potegnila ‚zaključne črte‘. Le-to potegne pod dva naroda samo, če eden od njiju ne obstoja več“ ...

● da je kot rezultat vse te zgrešene politike od nestrpnega naloga dr. Lemischa preko izjav Rainerja in Kaibitscha do izizvalne trditve v glasilu KHD pred 10 leti na osnovi trostrankarskega sporazuma sklenjeni „zakon o narodnih skupinah“ ustvaril ne le nadaljnje duhovne, marveč z razkosanjem našega avtohtonega naselitvenega ozemlja dejansko tudi prostorske razdalje, ki nujno terjajo medsebojno srečanje narodov, ki jima je usojeno, da živita kot soseda na isti zemlji eden poleg drugega.

petindvajsetih letih neizpolnjevanja mednarodnih obveznosti država pristopi k „fair“ — poštenim izpolnitvi v korist manjšine prevzetih obveznosti v mednarodni Državni pogodbi in manjšini da pravice, ki ji grejo po členu 7 Državne pogodbe iz leta 1955 in po slovesnih obljubah leta 1920 in leta 1945, in to v smislu „Spomenice koroških Slovencev“, ki je bila predana vladi dne 11. oktobra pred petindvajsetimi leti.

Koroški Slovenci smo pripravljeni za tako srečanje brez pogojev in brez prisile. Kot enakopravni partnerji brez kakršnegakoli pokroviteljstva želimo tvorno sodelovati pri iskanju sprejemljivih rešitev.

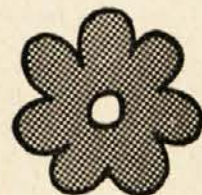
Preskočimo sence, ki šestdeset let ovirajo medsebojno zblizanje, in postavimo primer, kako kultura naroda v osrčju Evrope rešujeta odprta vprašanja manjšinskih, to je konec konca človekovih pravic in človekovega dostojanstva.

Dr. Franci Zwitter

predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem

OKTOBERARENA OKTOBRSKI TABOR

André Heller. Toni Stricker.
Schmetterlinge. Auflauf.
Georg Danzer. Sigi Maron.
Peter Turrini.
Danica. Rož.
The Brew. B.C.
Bunker. Danica
Čertov. Harald Irnberger. Mira Lobe.
Dietlind Macher. Valentin Polanšek.
Robert Schindel. Reinhart Sellner.
Eda & Silvija Velik. Gustav Ernst.

zwei dvo
sprachig jezično
in die v osmo
80er Jahre desettletje

gegen den
minderheiten-
feindlichen
dreiparteienpakt
für einen
neuen oktober
zuerst
manjinski
pakt
drei strank
za nov
oktober

KLAGENFURT
CELOVEC 11.10.1980

Messehalle 3 - Sejemska hala 3

(Eingang/vhod: Florian-Gröger-Straße)

BEGINN: nachmittag abend
ZÄTETEK: popoldne 13.30 zvečer 19.30

Avstrija ponovno opozorila na nerešeno južnotirolsko vprašanje

Kakor smo poročali že v zadnji številki našega lista, je jugoslovanski zunanji minister Vrhovec v svojem govoru na glavni skupščini OZN ta najvišji forum svetovne organizacije opozoril tudi na položaj in vlogo narodnostnih in drugih manjšin ter se načelno zavezal za reševanje manjšinskih vprašanj.

O manjšinski problematiki je pred Združenimi narodi spregovoril tudi avstrijski zunanji minister Pahr, ki pa ni poudarjal potrebe, da je treba manjšinska vprašanja reševati in rešiti povsod, kjer se pojavljajo, marveč se je omejil na eno samo tako vprašanje: na Južno Tirolsko. Opozoril je, da je minilo že več kot 20 let od sprejetja prve resolucije OZN o južnotirolskem vprašanju in 11 let od sklenitve tozadavnega avstrijsko-italijanskega sporazuma (namreč takojmenovanega južnotirolskega paketa — op. ured.). Pri tem je ugotovil namreč, da bistveni deli tega paketa še vedno niso uresničeni in da Avstrija zato razume nezadovoljstvo južnotirolskega prebivalstva. Še posebej pa je v tej zvezi izrazil zaskrbljenost avstrijske vlade, ker še vedno ni uresničena za nemško govorečo manjšino na Južnem Tirolskem tako važna popolna enakopravnost njenega materinega jezika.

Na sedežu OZN so menda s „posebno pozornostjo“ zabeležili dejstvo, da je po več kot desetih letih avstrijski zunanji minister na zasedanju glavne skupščine Združenih narodov prvič spet izrazil zaskrbljenost dunajske vlade zaradi zamudnega južnotirolskega paketa. In po poročilih avstrijskega tiska je bil za ta nastop baje deležen „nedeljenega aplavza“ glavne skupščine OZN.

Nikakor ne dvomimo o tem, da so v OZN ploskali tudi Pahrju kakor so ploskali drugim govornikom. Gotovo mu je ploskal tudi jugoslovanski predstavnik, od katerega bi celo pričakovali, da bo kot zastopnik sosedne države v smislu načelne manjšinske politike Jugoslavije podprl Avstrijo v nje-

nem prizadevanju, da bi dosegla popolno izvedbo južnotirolskega paketa. Toda predvsem bi od njega pričakovali, da bo v duhu te načelne politike Avstrijo opozoril tudi na njeno lastno manjšinsko problematiko, na zamudno izpolnjevanje že 25 let starega člena 7 državne pogodbe — skratka na dejstvo, da bi bila Avstrija v svojem boju za pravice nemške manjšine na Južnem Tirolskem dosti bolj verodostojna in moralno upravičena, če bi poprej dosledno po črki in duhu člena 7 izpolnila svoje lastne obveznosti napram slovenski in hrvaški manjšini.

Manjšinsko vprašanje

tudi na zasedanju UNESCO

Tudi na sedanjem zasedanju generalne konference UNESCO v Beogradu je jugoslovanski predstavnik posebej opozoril na manjšinsko problematiko.

Predsednik jugoslovanske komisije za sodelovanje z UNESCO dr. Milenko Nikolić je v svojem govoru poudaril, da Jugoslavija kot večnacionalna skupnost podpira predloge UNESCO za uresničitev popolne enakopravnosti pri izobraževanju. Posebej je podprl napore za razvoj vsakega naroda, ustreznega njegovim posebnostim, za pravice človeka, za razreševanje rasnih in etničnih odnosov ter naglasil:

„Poseben pomen posvečamo akcijam za zaščito kulturne identitete pripadnikov narodnostnih manjšin in se zavzemamo za uresničitev dogovorjenih ali določenih obveznosti, da se izobražujejo v materinem jeziku in se jim pomaga pri njihovem kulturnem in vsestranskem razvoju.“

V soboto 11. oktobra
na OKTOBRSKI TABOR v Celovcu

Koroškemu oktobru novo vsebino

ki se bo manifestirala v resničnem sožitju
in enakopravnem sodelovanju

O tem, kaj pomeni 10. oktober za Koroško in njene prebivalce, je bilo povedanega in zapisanega že toliko, da tega ni treba ponavljati; zanimive poglede na tedanje dogodke in njihov širši okvir je prispeval tudi nedavni mednarodni zgodovinarski simpozij na celovski univerzi. Tudi o stališču koroških Slovencev k oktobrskemu vprašanju je bilo že nešteto govora in tega na tem mestu ni treba znova na široko razpravljati. Nekaj misli pa bi vseeno zabeležili.

Desetooktobrske proslave so vsako leto in ob desetletnih jubilejih še prav posebno demonstracije tistega duha, ki ga na Koroškem gojijo in širijo krogi, ki si zelo samovoljno lastijo monopol v stvarih, kot so domovinska zvestoba, ljubezen do domovine in podobne vrednote, hkrati pa vse tiste, ki se ne pustijo vključiti v njihovo miselnost, uniformiranost, blatijo kot vleizdajalce, iredentiste in ekstremiste. Ne čutimo nobene potrebe, da bi se pred temi krogi „zagovarjali“: naš najboljši „zagovornik“ je zgodovina. Zgodovina pa neizpodbitno dokazuje, da koroški Slovenci ljubimo Koroško in da smo lojalni državljani avstrijske domovine.

Domovinsko zvestobo ne le v puhlih frazah, marveč v dejanjih smo koroški Slovenci predvsem dokazali tudi tedaj, ko so tisti, ki se danes tako junaško trkajo na svoja domovinska prsa, še zvesto služili nemškemu imperializmu in v njegovem imenu „branili“ domovino pri Narviku, Stalingradu ali El

Alameinu v Afriki. Tedaj, ko so oni pomagali po vsej širni Evropi sejati smrt in gorje zločinskega nacizma, smo se koroški Slovenci uprli temu nasilju in na domačih koroških tleh vodili oboroženi boj za preganjanje nacifašizma — in s tem neposredno prispevali tudi k osvoboditvi in zopetni vzpostavitvi demokratične Avstrije.

Tistim, ki nam v zvezi z našim protifašističnim narodnoosvobodilnim bojem očitajo, da smo se borili za odcepitev južne Koroške, prav tako daje odgovor zgodovina. Skupaj z narodno celoto in na strani vseh svobodoljubnih narodov smo se proti fašizmu borili tedaj, ko današnje meje sploh ni bilo. Toda te meje nismo zbrisali mi; to naravno in menda od samega boga zarisano mejo (nekdanji koroški politik Hans Ferlitsch je imel o njej drugačno mnenje, ko je dejal, da je Karavanke „hudič v galopu posral“) so podrli nemški okupatorji, ki so potem nad slovenskim in ostalimi jugoslovanskimi narodi izvajali nepopisne zločine. In tudi tukaj je zgodovina neizprosno sodnik, kajti z dokumenti je izpričano, da so bili med tistimi, ki so okupirano Slovenijo „spreobračali“ k nemštvu, posebno številni in najbolj brutalni prav Korošci in drugi Avstrijci.

Ravno ljudi takega kova pa najdemo med tistimi, ki tudi še danes merodajno usmerjajo in sooblikujejo oktobrske proslave na Koroškem!

Kljub vsemu temu smo koroški

Slovenci pokazali pripravljenost za skupno praznovanje jubileja — edini pogoj, ki smo ga postavili, je bila zahteva, da se nas prizna in upošteva kot enakopravnega partnerja. Vendar je bila ponujena roka surovo zavrnjena, prevladali so spet tisti, ki ne želijo pomiritve in nočejo enakopravnega sodelovanja v deželi; zmagale so tudi tokrat sile, ki hočejo in znajo 10. oktober praznovati le v starem duhu, se pravi v duhu nacionalistične nestrpnosti, v duhu zmage enega naroda nad drugim.

Tega dejstva tudi deželni glavar Wagner ne more prikriti, pa naj na „veteranskem“ srečanju na Ulrichsbergu še tako poudarja potrebo in upravičenost takih srečanj ali na prireditvi rotarijcev v Beljaku še tako trdi, kako dobro baje funkcionira menda za ves svet vzorni avstrijski manjšinski zakon. Če je višek demokratičnosti, ki jo pridiga Wagner, zahteva po pomilostitvi bivšega esesovskega oficirja Rederja, ki je bil zaradi vojnih zločinov v Italiji obsojen na dosmrtno ječo, potem o srečanju na Ulrichsbergu tudi letos ni mogoče ugotoviti kakšnega koraka v novo smer. Kako verodostojne so glavarjeve trditve o „dobrem funkcioniranju“ zakona o narodnih skupinah, pa dovolj jasno pokaže dejstvo, da prizadete manjšine ta zakon dosledno odklanjajo in da tudi kljub najrazličnejšim poskusom pritiska, izsiljevanja in izigravanja ter podkupovanja ni uspelo sestaviti sosvete, zaradi česar je bilo to vprašanje predloženo celo glavni skupščini OZN.

S trditvami, ki gredo povsem mimo dejstev, pač ne bo mogoče ustvariti „nové klime“, kakor s praznovanjem „zmage v nemški noči“ ni možno uresničiti „srečanja na Koroškem“. Da pa je vendar potrebno, zaželeno in predvsem tudi izvedljivo eno kot drugo, to dokazuje prireditev z naslovom „Oktobski tabor/Oktobararena“, ki je pokazala v zadnjih letih in ponovno kažejo letošnje priprave, da je tudi na Koroškem možno dati oktobru novo, sodobno obliko, se pravi dati mu demokratično vsebino, ki se bo manifestirala v resničnem sožitju in sodelovanju, zgradjenem na dejanski enakopravnosti in medsebojnem spoštovanju ter razumevanju med obema narodoma v deželi.

Tudi izkušnje drugih bi lahko pomagale reševati odprta vprašanja

Na povabilo republiškega komiteja SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo je bila prejšnji teden na obisku v Pomurju veččlanska delegacija deželnega šolskega sveta za Koroško, ki jo je vodil predsednik Karl Kircher. Delegacijo so med obiskom na narodnostno mešanem področju spremljali predsednica republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje Majda Poljanšek, direktor zavoda za šolstvo Janez Sušnik, svetovalec za dvojezično šolstvo Janez Kerčmar in drugi predstavniki šolskih oblasti Slovenije.

Z narodnostno politiko v Sloveniji, zlasti pa z dvojezičnim šolstvom v Pomurju so delegacijo iz Koroške seznanili najprej na razgovorih, ki so bili v Radencih. Naslednjega dne pa je delegacija obiskala dvojezično osnovno šolo „Drago Lugarič“ v Lendavi in tamkajšnji dvojezični otroški vrtec, kjer so koroški šolniki ureditev dvojezičnega šolstva in predšolskega varstva spoznali v praksi. Po obisku šole pa so jih seznanili sploh z življenjem in delom v narodnostno mešani občini ter jim predvsem tudi pokazali, kako poteka dvojezično poslovanje v tamkajšnjih javnih ustanovah.

Koroški šolniki so v Pomurju gotovo slišali in videli marsikaj zanimivega, morda celo tudi kaj takega, kar bi bilo lahko v pomoč in korist pri reševanju podobnih vprašanj na Koroškem. Toda daleč je zgrešil, kdor bi tako mislil. Kažiti edino, kar ve povedati poslevočeti predsednik deželnega šolskega sveta Kircher na podlagi svojih vtisov iz Pomurja, je menda to, da je dvojezično šolstvo na Koroškem slej ko prej višek vseh viškov. Ugotavlja, da je sicer v marsičem naslediti podobnosti med Pomurjem in Koroško, toda — in to je absolutni višek — v Pomurju starši nimajo možnosti svobodno odločati, katero šolo bodo obiskovali njihovi otroci. Seveda: v Pomurju je uzakonjena obvezna dvojezična šola, ki bistveno prispeva k medsebojnemu razumevanju in mirnemu sožitju (samo da o tem predsednik Kircher raje molči), medtem ko so na Koroškem tako šolstvo likvidirali in s tem šol-

sko mladino in starše postavili na barikade narodnostnega boja.

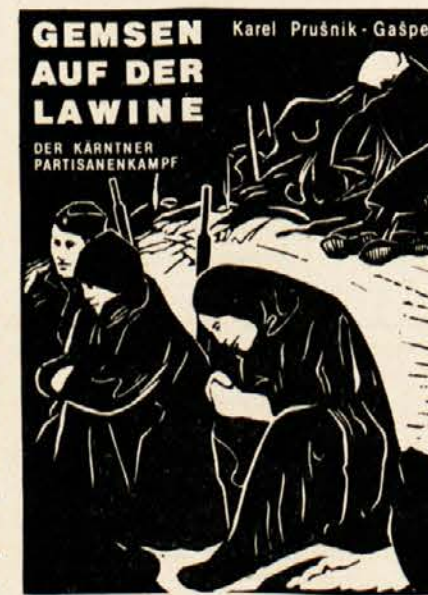
Koroški predstavniki tedaj, ko prepevajo slavo tukajšnji ureditvi manjšinskega vprašanja, dosledno zamolčijo dejstva, ki so v očitnem nasprotju z njihovimi trditvami. Na primer to, kako „uspešno“ so v zadnjem času oklestili pouk slovenščine in da določeni krogi celo temu revnemu preostanku napovedujejo boj. Ta dejstva so dobro znana tudi pristojnim dejavnikom v Sloveniji. Ne vemo, ali so z njimi konfrontirali svoje goste — iz poročil o obisku je samo razvidno, da so pogovori potekali v „prijateljskem ozračju“.

Te dni je izšla pri založbi „Drava“ v Celovcu knjiga Karla Prušnika-Gašperja „Gamsi na plazu“ tudi v nemškem prevodu z naslovom „Gamsen auf der Lawine“ in s podnaslovom „Der Kärntner Partisanenkampf“.

Kakor znano, predstavlja to delo, ki je najprej izšlo v slovenščini in sta bili dve nakladi razprodani v najkrajšem času, doslej najbolj obsežen prikaz upornega boja koroških Slovencev proti nacifašizmu, pa tudi boja za narodnostne pravice med obema vojnoma. Znani prvoborec koroških Slovencev Karel Prušnik-Gašper, ki je umrl letos 16. marca, je v tej knjigi med osebna doživljanja in spoznanja znal vplesti vrsto objektivnih dejstev in je zato njegova knjiga hkrati avtobiografski zapis in izčrpna kronika, ki se uvršča med najpomembnejše prispevke k sodobni zgodovini koroških Slovencev in tudi splošne vseslovenske zgodovine narodnoosvobodilnega boja.

Prepričani smo, da bo knjiga tudi med nemškimi bralci zbudila

zanimanje, kakor ga je bila deležna med Slovenci. S številnimi slikami, posebno geografsko skico partizanskih bojev ter s seznamom dvojezičnih krajevskih imen obogatena knjiga pa zaradi svoje specifičnosti brez dvoma spada tudi v

Jubilejno zborovanje slovenskih zgodovinarjev

V dneh od 1. do 4. oktobra je bilo v Ljubljani XX. zborovanje slovenskih zgodovinarjev. Osrednja znanstvena prireditev Zgodovinskega društva za Slovenijo je potekala v znamenju jubileja: poleg okroglega števila zborovanj so se slovenski zgodovinarji spomnili tudi dveh pomembnih obletnic, namreč stoletnice slovenskega znanstvenega zgodovinskega in 35. obletnice osvoboditve, posebej še vloge Ljubljane v narodnoosvobodilnem boju. Glavna tematika, ki jo je zborovanje obravnavalo, je bila slovenska zgodovina let 1914–1918 ter prva leta po prvi svetovni vojni. Predavanja so nadaljevala glede na obravnavani časovni okvir prejšnja zborovanja zgodovinarjev. Temu tematskemu krogu je prispeval rezultate svojega znanstvenega dela tudi avstrijski zgodovinar Hanns Haas, ki je govoril o obmejnih bojih na Koroškem 1918/19. Drugi vsebinski sklop, ki ga je spremljala tudi knjižna razstava, je bil posvečen zgodovini Ljubljane. Prireditve so vsebinsko zaokrožila predavanja o pouku zgodovine, ki so se dotaknili perečih vprašanj, nastalih v zvezi s šolskimi reformami v Sloveniji.

Na v slovenskem okviru še domala neizhojeno pot so se podali udeleženci okrog mize o zgodovinskih in nezgodovinskih tendencah v metodologiji, pri kateri so sodelovali ugledni znanstveniki različnih strok. V dneh zborovanja so se zgodovinarji zbrali tudi na občnem zboru svojega društva, razpravljali pa so tudi v sekcijah za krajevno sodobno in gospodarsko zgodovino ter v sekciji za šolstvo. Zaključna strokovna ekskurzija je zgodovinarje vodila v kraje, ki so znani zlasti iz časov narodnoosvobodilnega boja slovenskega naroda. Program zborovanja je bil vsekakor heterogen in kljub natrpanosti vseskozi tudi zanimiv.

Zborovanja v Ljubljani so se udeležili tudi zgodovinarji iz zamejstva. Med predavatelji je bil koroški Slovenec Walter Lukan, ki je govoril o zadržanju Slovencev med prvo svetovno vojno 1915/16, pri čemer se je opiral na doslej večinoma še neobdelano gradivo iz dunajskih arhivov. O tem, da se čedalje bolj uveljavlja znanstveno delo slovenskih zgodovinarjev s Koroške, priča tudi dejstvo, da so izvolili Janka Malleja za člana odbora sekcije za sodobno zgodovino.

Nevarno popuščanje desnemu ekstremizmu v Avstriji

Komaj se je začel zimski semester 1980/81, je študente čakalo lepo „presenečenje“: avstrijsko vrhovno sodišče na Dunaju, sodišče torej, proti katerega odločbam ni več možnosti priziva, je razveljavilo izid zadnjih visokošolskih volitev v stanovsko zastopstvo študentov in s tem ugodilo pritožbi desnoekstremistične organizacije ANR (Aktion Neue Rechte), ki je vložila priziv, ker pri zadnjih visokošolskih volitvah ni bila pripuščena.

Pri zadnjih visokošolskih volitvah se je ANR — ne prvič — z vsemi močmi trudila, da bi bila pripuščena kot ena izmed študentskih skupin, ki so vložile kandidatne liste. Po tej poti se je hotela „pritihotapiti“ v krog priznanih demokratičnih študentskih organizacij, vendar je nalezela na odpor strnjene fronte demokratičnih in antifašističnih študentov, ki so mobilizirali javnost proti neofašističnim provokacijam na univerzi in s tem dosegli, da sta se končno tudi visokošolska zveza in pristojno ministrstvo izrekla proti kandidaturi neonacistov na univerzi.

Sedaj pa se je vrhovno sodišče postavilo na formalistično stališče, da nista ne visokošolska zveza ne ministrstvo za znanost in raziskave pri-

stojna za prepoved kandidature neke organizacije, ki je po avstrijskih zakonih legalna; zato je protest ANR upravičen in se morajo volitve ponoviti, je odločilo vrhovno sodišče in s tem spet enkrat demonstriralo, kako daleč sega formalizem avstrijskega pravosodstva.

Morda je samo naključje, da je avstrijsko vrh. sodišče to odločitev sprejelo neposredno po zločinskih atentatih mednarodne desnice v Bologni in Münchenu ter le nekaj dni pred sorodnim atentatom v Parizu. Vsekakor pa je to „naključje“ značilno: v času, ko mednarodna desnoekstremistična reakcija sega po sredstvih golega terorja, se avstrijsko pravosodstvo postavi na stališče, da v Avstriji lahko legalno delujejo tudi združenja, ki jih po njihovi usmeritvi in dejavnosti splošno uvrščajo v desnoekstremistično, neonacistično pobavano sceno. V tej smeri je bila dovolj zgovorna kandidatura Burgerja (ki je bil v Italiji obsojen zaradi bombnih atentatov) pri zadnjih predsedniških volitvah; predvsem pa to dokazuje tudi nemoteno delovanje NDP, ANR in številnih „sorodnih“, javnosti morda manj, državni policiji pa zato toliko bolj znanih desnoekstremističnih organizacij, katerih člani se redno vojaško vežbajo v bližini Dunaja ter vzdržujejo najtesnejše stike s podobnimi združenji v drugih državah.

Zadržanje pristojnih oblasti do teh pojavov čedalje resneje vsiljuje vprašanje, ali je res potrebno, da tudi v Avstriji pride do tragičnih dogodkov, kot na primer v Bologni, Münchenu ali Parizu, da bodo državne oblasti potem učinkovito nastopile proti pojavom neonacizma? Da nacizma ni mogoče streti s formalno-pravnimi ukrepi, je zgodovina dokazala v vsej tragiki — ali se v Avstriji iz zgodovine nočemo učiti, da še vedno in kljub tem izkušnjam skušamo braniti demokracijo z golim formalizmom?

Odločitev avstrijskega vrhovnega sodišča v zadevi ANR je zlasti pri neposredno prizadetih — torej med študenti — povzročila hudo ogorčenje. Visokošolska zveza se je izrekla proti kandidaturi ANR pri ponovitvi visokošolskih volitev. Socialistične, komunistične in druge demokratične študentske organizacije pa pripravljajo za mesec oktober številne antifašistične prireditve, na katerih bodo razkrinkali zločinski obraz fašizma in opozorili na desnoekstremistični značaj ANR. Vse te prireditve bodo dosegle višek in zaključek z velikim antifašističnim pohodom v bivše nacistično koncentracijsko taborišče Mauthausen, kjer bo za državni praznik 26. oktobra mogoča manifestacija demokratičnih in protifašističnih sil v Avstriji.

fra-ter

!!! V soboto 11. oktobra vsi na OKTOBRSKI TABOR v Celovcu !!!

Razvoj Oktobrskega tabora 1977-1980

1979

Vsakoletni 10. oktober, še posebej pa ob „jubilejih“, kot je na primer letošnja 60-letnica plebiscita, je na Koroškem „praznik“ neke čisto določene miselnosti. Pravijo, da gre za spomin na 10. oktober 1920, ko je bila z glasovanjem odločena pripadnost Koroške; pravijo, da je to dan sprave in sožitja med obema narodoma v deželi — letos celo pod uradnim geslom „Srečanje na Koroškem“. V resnici pa zdaj že polnih šest desetletij vidimo in doživljamo, da določene sile zdaj z večjo drugič morda z nekoliko manjšo, vendar vedno z nespregledno uradno podporo ta dan zavestno prefunkcionirajo v praznovanje zmage enega naroda nad drugim, tako da ta praznovanja namesto k zblizanju nasprotno prispevajo k razdvajanju.

Proti temu potvarjanju zgodovinskih dejstev in zlorabljanju domovinskih čustev se zdaj že četrto leto nemško in slovensko govoreči demokrati zbirajo na prireditvi OKTOBRSKI TABOR/OKTOBERARENA, katere namen in cilj je v tem, da bi na Koroškem misel 10. oktobra končno osvobodili okov nacionalizma in šovinizma ter ji dali novo vsebino v duhu medsebojnega razumevanja in prijateljskega sožitja na podlagi enakopravnega sodelovanja.

Tukaj ponatiskujemo iz letošnje brošure Oktobrskega tabora članek, v katerem je prikazano, kako so se porodila in doslej razvila ta prizadevanja za „nov oktober“.

1977

V velikem šotoru v Dvorcu pri Rjavškem jezeru se je začel Oktobrski tabor — in prišlo je že kar 500 obiskovalcev. Združevalo jih je odločno odklanjanje vsakoletnih nemškonacionalnih in protislovenskih desetooktobrskih proslav in

valne propagande, ki traja že dve generaciji, nekaj pomeni tudi mnogim Korošcem, ki jih v bistvu ni mogoče delati odgovorne za to, da jim je bilo vcepljeno takšno mišljenje v globine njihove zavesti. Najprej je na taboru ostalo pri diskusiji in pri nasprotujočih si, ne do konca prediskutiranih stališčih. Nič pa ni razmišljalo o tem koroško časopisje. Večinoma je dogodek zamolčalo.

1978

Naslednje leto je Oktobrski tabor bil v šotoru ob Rožanski cesti v Celovcu. Prišlo je nekaj stotin obiskovalcev več kot leto prej. In čutili so: že v drugem letu sta imeli prireditev in njeno vzdušje določeno tradicijo, njen glas se je razširil po deželi. Ta vtis se je utrdil tudi zaradi skrbnejše priprave in organizacije, ki sta omogočili močnejšo strnitev posameznih točk. Poleg „Schmetterlingov“, ki so peli pesmi o koroški situaciji in proti Zwentendorfu, je nastopila skupina „Dreschflegel“, ki je predvajala „Ljudske peemi“ iz Avstrije in druge pesmi k aktualnim političnim temam.

Eden vsebinskih viškov pa je bil desetooktobrski govor o „Abwehrkampf“ in plebiscitu v domovinsko zvestem duhu, ki ga je sestavil Harald Imberger, da bi v satirično-parodistični obliki razgalil smešnost nemškonacionalno popačenega „koroškega“ zgodovinskega in njegovo nekritično upodabljanje v šolah. V koroškem časopisju spet niso nič poročali o Oktobrskem taboru. Vendar pa je postalo jasno: Oktobrskega tabora ni več bilo mogoče odmisli!

V letu 1979 je vsebinska diskusija o nadaljnjem delu in o usmerjenosti tabora stopila močnejše v ospredje. To je imelo svoj vzrok: prvič je obstajalo določeno neugodje zaradi svojevrstnega miru po dogodkih okoli ugotavljanja manjšine in sklepanja Zakona o narodnostnih manjšinah; čutili so, da naj „demokracija mir“ služi kot plašč, pod katerim naj bi z legističnimi, eksekutivnimi in juridičnimi sredstvi dosegli to, kar nemškonacionalnim politikom in propagandistom z nasiljem od leta 1970 naprej ni uspelo. Drugič je bilo pred vratmi jubilejno leto 1980 — 60-letnica plebiscita — in za to

mesto tradicionalnih „proslav“. Rezultat te diskusije je bil najprej lankoletni govor na Oktobrskem taboru pod naslovom „Za nov oktober!“ Govor poskuša zapopasti koroško problematiko z zgodovinsko-razvojnega stališča: prvi del obravnava nemškonacionalno in protislovensko politiko in propa- je bilo treba biti pripravljen. Eden od ukrepov za vsebinsko pripravo je bilo srečanje aktivistov, kjer so nosilci solidarnostnega gibanja — ki se je nazadnje nekoliko razdrobilo — razpravljali o nadaljnji poti. Srečanje je rodilo važne rezultate, ki so povzeli v prispevku „Rezultati konference aktivistov 1979“.

Drug korak je bilo nadaljevanje diskusije o 10. oktobru in o predstavah znotraj Oktobrskega tabora, kakšne alternative naj bi razvili n- gando, ki se je začela že pred plebiscitom leta 1920 in se po njem nadaljevala; drugi del vsebuje n- drobno kritiko sedanjih koroških razmer in v tej zvezi zahteve koroški politiki, naj rehabilitira partizanski boj in naj se distancira od KHD-ja oz. naj razišče njegovo preprečenost s celotnim javnim življenjem na Koroškem; tretji del je zaključil s pogledom naprej na bodočo Koroško z boljšimi eks-

stenčnimi pogoji za njene prebivalce. Vsebinska govora je v zgoščenih oblikah upodobljena v geslih iz leta 1979: „Za pravice manjšin“, „Proti obreževanju domovine“, „Za nov oktober!“

Kako važno in potrebno je bilo to skrbno vsebinsko pripravljanje kot zaslomba proti napadom in motenju od zunaj, se je pokazalo že pred Oktobrskim taborom. Bombni atentat na domovinski muzej septembra v Velikovcu je KHD takoj izrazil za to, da je v izjavi za tisk spraval Oktobrski tabor v zvezo s to zadevo. Posestnik hale na celovškem sejmišču, ki je bila že n- jeta za prireditev, je v teh okoliščinah Oktobrskega tabora takoj odpovedal halo — strah, ki ga je na Koroškem tako lahko organizirati, je spet učinkoval. Pripravljalni odbor je moral poiskati nov kraj; občina Celovec je dovolila uporabo prostora v Europaparku in dobesedno v zadnji minuti je bilo treba postaviti šotor. Uspelo je — in splačalo se je: 1000 obiskovalcev je prišlo, in posebno na večerni glavni prireditvi je vladalo veliko navdušenje.

Temu tudi ogromno število uniformiranih policistov in državne policije v civilu ni bilo kos, ki so dobesedno obkolili šotor. Pomagala jim je gorska straža: kjer so gume parkirane avtomobila le deloma presegale asfalt in se dotikale trave, kjer je obstajala le najmanjša sled kakšne napake pri vožnji — deloma so celo skrbno otipavali gume — je kar kmalu bil kazenski mandat na vetrobranu.

Zato pa so zvečer „Schmetterlingi“ predvajali izvrstno parodijo na državno policijsko vohlaštvo. Večerna prireditev je bila nedvomno dosedanja višek taborskega gibanja: pred približno 1000 obiskovalci, ki so napolnili šotor, se je razporedil politično poantiran kulturni program z mnogimi fasetami: pevci, skupine, zbori, literarni teksti, uradni govor, pozdravi zastopnikov obeh osrednjih slovenskih organizacij, gradiščanskih Hrvatov in južnotirolske deželnozborske stranke „Nuova sinistra/Neue Linke“.

Prvič zasledimo v nemških koroških javnih občilih tudi primere korektnega poročanja: ORF je dan navrh v „Österreich-Bild“ prikazal v približno enako dolgih prispevkih govore KHD-ja na Starem trgu in atmosfero in cilje Oktobrskega tabora. Enako je to napravila „Volkszeitung“ (ÖVP) dva dni nato; vendar jo je prišla dolga roka KHD-ja. Dan navrh je glavni urednik moral ostro napasti Oktobrski tabor.

1980

Navdušenje po uspelem Oktobrskem taboru je privedlo do tega, da so se priprave za Oktobrski tabor 1980 pričele že jeseni 1979. Začeli so se pogovori z znanimi umetniki, v prvi vrsti iz Avstrije, glede njihove udeležbe na taboru 80.

Začetek leta 1980 je bilo posvetovanje z zastopniki obeh osrednjih slovenskih organizacij glede njihovega sodelovanja pri uradnih deželnih prireditvah za 10. oktober

1980, h katerim jih je vabila deželna vlada. Predloge in predstave, ki so jih predstavili predstavniki Oktobrskega tabora, so sčasoma obdelali v koncept Oktobrskega tabora (pod geslom „Dvojezično v osmo desetletje“). Koncept je bil konec junija objavljen v posebnem zvezku in predstavljen na tiskovni konferenci.

Pri omenjenih pogovorih je bilo tudi dokončno dogovorjeno, da naj bi obe osrednji organizaciji predlagali zastopnikom dežele prireditve historičnega simpozija o zgodovinskih in socialnih ozadih koroškega plebiscita. V njunem prvem pogovoru z deželnim glavarjem Wagnerjem sta to tudi storili. Teden navrh je deželni glavar preko javnih občil razglasil, da bo prirejen simpozij o obdobju 1918–1920, ki bo po vsem svetu zbudil pozornost. Od kod je predlog prišel, pa ni povedal.

Ob tem srečanju je deželni glavar tudi obljubil, da bodo Oktobrski tabor sprejeli kot del uradnih deželnih prireditev. V naslednjih

OKTOBERARENA OKTOBRSKI TABOR

zwei dvo sprachig jezično in die v osmo 80er Jahre desetletje

gegen den minderheiten feindlichen dreiparteienpakt für einen neuen oktober
zoper protimanjšinski pakt treh strank za nov oktober

potreba po novih oblikah mirnega sožitja med obema narodoma na Koroškem. Eden od temeljnih elementov tabora je od vsega začetka bilo vzdušje, ki so ga ustvarjali kantavtorji — v prvi vrsti skupina „Schmetterlinge“ —, slovenske skupine in zbori, igralci in drugi umetniki, pa tudi pretežno mladinska publika. V nasprotju s togim, krčevitim in militantnim obredjem nemškonacionalnih nedeljskih govorov se je razvila odprta in sproščena klima.

Toda že od začetka Oktobrskega tabora ni bil zgolj zabavna prireditev, temveč nosilec kritičnega premišljevanja in razpravljanja o nemškonacionalnem duhu na Koroškem in o politični, socialni in kulturni situaciji koroških Slovencev. Zato je 10. oktober kot glavni predmet kulturnopolitičnega programa dominantno stal v prostoru. Ob njem so se vžgale številne diskusije. Enotnost je obstajala glede odklanjanja takih proslav — toda kaj naj bi konkretno predlagali in storili? Zelo hitro je postalo jasno, da je bila enostavno zahteva, porojena iz spontanega impulza: „Odpraviti 10. oktober!“ nerealna, poleg tega tudi ni upoštevala, da ta dan nima velikega pomena samo za majhno politično, publicistično in propagandistično plast vodilnih politikov v deželi, temveč da zaradi ustraho-

OKOLI 500 LJUDI na okvirnih prireditvah tabora

Okvirne prireditve Oktobrskega tabora imajo namen čim več ljudi na Koroškem zjeti v obravnavanje in razpravljanje o tradicionalnih koroških oktobrskih prireditvah. Zamisel je v odprtem vzdušju obdelati vsa pomembna vprašanja iz zgodovine in sedanjosti. In s kulturnimi sporedi ustvariti vzdušje prijateljskega sožitja med obema narodoma.

V različni meri je uspelo pritegniti prebivalstvo in kaže, da bo treba poiskati še novih oblik kako pridobiti prebivalstvo v aktivnejšo razpravo tega za Koroško tako važnega vprašanja. Skupno se je udeležilo že petsto ljudi okvirnih taborskih prireditev, diskusije pa so že marsikoga utrdile v tem, da za 10. oktober nimajo kaj praznovati.

V dijaškem domu Slovenskega šolskega društva v Celovcu se je zadnji petek zbralo veliko mladine in tudi iz vrst profesorjev slovenske gimnazije so prihajali obiskovalci, da si ogledajo „Prizore iz nemških noči“, ki so jih sestavili in predvajali člani Kluba slovenskih študentov na Dunaju. Kakor smo o tej igri že poročali, nastopajoči s pomočjo resničnih političnih dogodkov na Koroškem nazorno prikazujejo kako slavja okoli 10. oktobra služijo propagandi proti slovenski manjšini in politiki, ki se usmerja proti vsemu naprednemu. Za mladino je bila igra zelo poučna, deloma celo napeta. Pred igro pa so imeli možnost prisluhniti pesmim sester Čertov.

Dan navrh je Klub slovenskih študentov priredil isto igro v Kulturnem domu v Šentjakobu v Rožu, kjer so poslušalci lahko prisluhnili trem pesmim Danice Čertov, ki je opozarjala na delavce, ki se morajo voziti daleč na delo in pozivala rojake naj se zbudijo. Profesor Janko Messner pa je bral nekaj komadov iz svojih dveh novih knjig.

Isti dan so se zbrali v Pliberku v glavnem starejši ljudje, ki jim je

duo KORA z Raven napravil prijeten večer s slovenskimi ljudskimi in angažiranimi pesmimi, zapetimi deloma v narečju. Napovedana pevca z Dunaja Heli Deinböck in Martin Auer pa sta oba zaradi bolezni sodelovanje morala odpovedati.

Na celovski univerzi v UNI-club-centru pa je bil v soboto ženski praznik, ki ga je pripravila ženska skupina Oktobrskega tabora s podporo celovškega Centra za žene. Program se je odvijal dvojezično. Sonja Ban je učinkovito recitala Messnerjevo pesem, v kateri nakaže tipičen problem koroške Slovenke, ki se poroči z nekim uglednim hotelirjem in s tem zataji njen slovenski materin jezik. Claudia Hainschink je opevala otroške kakor tudi ženske probleme, s katerimi je sprostila vrsto diskusijskih prispevkov, med drugim tudi zahtevo po otroških jaslicah na celovski univerzi, ki pa ne manjkajo samo tam ampak v Celovcu nasploh.

V drugih razgovorih se je pojavila tudi nujnost obravnave posebnega položaja slovenske žene, ki se mora boriti tako za lastne pravice kot žena, poleg tega pa še proti vladajočemu protislovenskemu vzdušju.

Zaradi tega je zelo razveseljivo, da se je pred približno tremi meseci formirala skupina nemško- in slovenskogovorečih žena, ki se med drugim bavi prav s takimi problemi. V tem kratkem času so že obiskale nekaj žena na južnem Koroškem in se z njimi pogovarjale. Za Oktobrski tabor so organizirale otroški vrtec, pripravile so informacijsko mizo z žensko literaturo kot tudi bazar, katerega izkupiček bo služil Oktobrskega tabora. Kot smo zvedeli naj se vse žene, ki so pripravljene v tej skupini sodelovati, javijo na kontaktni naslov: Marija Jurič, Völkermarkter Straße 50, 9020 Celovec (telefon: 0 42 22 / 32 99 32 — ob večerih).

Dr. Hanns Haas iz Salzburga je v nedeljo zvečer predaval v Bilčovsu o 60-letni tradiciji praznovanja 10. oktobra na Koroškem. V strnjeni obliki je v zanimivem predavanju razložil glavne zaključke njegovih obširnih raziskovanj, ki jih je objavljaval v raznih knjigah, člankih in pred kratkim na simpoziju zgodovinarjev v Celovcu. Sledila je zanimiva debata, kjer so domačini iz lastnih izkušenj in globoko prepričani povedali, da se na 10. oktobru, ki je proti manjšini usmerjen ni kaj spremenilo. Nekdo pa je sprožil tudi vprašanje ali ne obstaja nevarnost, da postane Oktobrski tabor nova oblika praznovanja 10. oktobra, vendar je bil odgovor jassen, da pri sedanjih vsebinah in oblikah prireditve nima nič skupnega s tradicionalnimi nemškonačionalnimi prireditvami.

Ob vseh teh prireditvah so zastopniki pripravljalnega odbora Oktobrskega tabora predstavili delovanje in cilje tabora. Obiskovalci pa so imeli možnost kupiti novo knjigo Oktobrskega tabora, značke in vstopnice.

„Zarja“ na občinskem prazniku v Radečeh

V okviru večdnvnih praznovanj občinskega praznika v Radečeh je zadnji petek gostovalo v tamošnjem kulturnem domu Slovensko prosvetno društvo „Zarja“ iz Zelezne Kaple — in je številnim obiskovalcem prireditve pripravilo pester kulturni večer. Do nastopa železnokapelške kulturne skupine v tem — Koroškem manj poznanem — mestu, ki leži ob stičišču slovenskih pokrajin Dolenjske, Štajerske in Gorenjske v bližini Zidanega mosta je prišlo po posredovanju tovariša Kosela, direktorja tovarne celuloze Obir na Reberci.

Kulturni nastop v Radečeh je bil doživetje za nastopajoče in poslušalce. V pozdrav je na trgu zaigrala godba (tudi neuradno himno „Jugoslavijo...“) in je moški zbor zapel borbeno pesem. Nato so Kapelčani počastili krajevni praznik s polaganjem venca ob spomeniku žrtvam fašizma.

V kulturnem domu je nastopajoče pozdravil „oče kulture“ ravnatelj osnovne šole prof. Pešec, za SPD „Zarja“ pa je spregovoril in se zahvalil za povabilo predsednik Peter Kuhar. Spored je povezoval tajnik Miha Travnik, ki je kratko opisal Železno Kaplo in prizadevanja SPD „Zarja“. Zelo pozorno so nato poslu-

šalci prisluhnili našim pesmim, ki sta jih izvajala moški in mešani zbor pod vodstvom Jožeta Wrulicha, in so zaploskali višam ansambla „Fantje izpod Obirja“ (vodi Egidij Wölcher) ter prikazanim plesom folklorne skupine (vodi Franci Sadolšek).

Gostje iz Zelezne Kaple so se počutili med publiko v Radečeh prav dobro. V prijetnem družabnem delu srečanja so zamejcem spregovorili direktor Kosel, sekretar KO ZK Radeče tov. Hirsler, sekretarka obč. konference SZDL občine Laško Starič Danica, ter medobčinski sekretar celjske regije tov. Zahrastrnik. Vsi so izrazili veselje nad obiskom, zagotovili vso podporo našemu pravičnemu boju in željo po trajnih srečanjih. Predstavniki so predali društvu v zahvalo lepa darila — knjige za društveno knjižnico. Do poznih ur je igral ansambel Jožeta Rusa iz Radeč, tako da so tudi plesalci prišli na svoj račun.

Pedседnik „Zarje“ Peter Kuhar se je zahvalil vsem, ki so kakorkoli doprinesli k uspešnemu srečanju, predvsem tudi za priložnost, da so organizatorji povabili k sodelovanju tudi koroške Slovence in zaželel, da bi se tako prijetno srečanje čimprej ponovilo v Železni Kapli.

M. T.

KRŠČANSKA KULTURNA ZVEZA V CELOVCU

v a b i n a

revijo mladinskih zborov

v nedeljo 19. oktobra 1980 ob 14.30 uri v Domu glasbe v Celovcu. Pokrovitelj revije: Zvezni minister za pouk in umetnost dr. Fred Sinowatz. Nastopajo otroške in mladinske skupine iz Žvabeka, Libuž, Kazaz, Globasnice, Dobrle vasi, Sentlipša, Žitare vasi, Celovca, Šmarjete v Rožu, Sel, Slovenjega Plajberka, Sentjanža v Rožu, Svec, Hodiš, Sentilija, Rožeka, Škofič, Sentjakoba v Rožu in iz Ukev v Kanalski dolini (Italija). Vstopnice v predprodaji pri krajevnih prosvetnih društvih, v pisarni Krščanske kulturne zveze v Celovcu, Viktringer Ring 26, telefon: (0 42 22) 72 5 65/23 ali 24, ter eno uro pred koncertom pri blagajni.

OKTOBRSKI TABOR

Vrstni red nastopajočih na glavni prireditvi:

Popoldanski program (začetek ob 13.30):

Auflauf — Reinhard Sellner — Robert Schindel — Danica Čertov — Bernhard C. Bünker — MPZ Rož — Harald Irnberger — Gustav Ernst — Martin Auer — Dietlind Macher — Peter Turrini/Janko Messner — Madžarska dekleška plesna skupina — Bruji (The Brew).

Večerni program (začetek 19.30):

Mešani pevski zbor „Danica“ — Valentin Polanšek — Andrej Šifrer — Peter Turrini — Sigi Maron — Georg Danzer — Andre Heller/Toni Stricker — Schmetterlinge (manjše spremembe so možne).

Med posameznimi točkami sporeda bo tudi povezava in govori.

V okviru glavne prireditve bo vrsta KNJIŽNIH IN INFORMACIJSKIH MIZ organizacij in skupin, ki podpirajo Oktobrski tabor.

Za najmlajše bo pod strokovnim vodstvom skrbel DVOJEZIČNI OTROŠKI VRTEC. Otrokom pa bo iz svojih del brala Mira Lobe.

HELMUT QUALTINGER, ki osebno ne more priti na taborsko prireditev, je na Dunaju posnel na video odlomke iz „Mit ana braunan Tint'n“, tako da bo kljub zadržkom „prisoten“ na taboru.

Okvirne prireditve OKTOBRKEGA TABORA

- v petek 10. 10. 1980 ob 14. uri na univerzi v Celovcu
PRIZORI IZ NEMŠKIH NOČI
prirejajo Antifašistični komite, Avstrijska visokošolska zveza in Oktobrski tabor
- v petek 10. oktobra 1980 ob 20. uri v Kulturnem domu v Šentprimozu
VEČER PESMARJEV
sodelujejo Sigi Maron, Fritz Nussböck in Tomaž Pengov
- v nedeljo 12. 10. 1980 ob 14.30 uri v kulturnem domu na Radišah
PRIZORI IZ NEMŠKIH NOČI
- v soboto 18. 10. 1980 ob 20. uri pri Miklavžu v Bilčovsu nastopa avstrijska skupina „Majoma Bordun“, ki poje pozabljen avstrijsko ljudsko glasbo in tudi pesmi drugih narodov, pri tem igrajo deloma na starih instrumentih. Na isti prireditvi bodo predvajali scene iz „Kärntner Bilderbogen“ od Horsta Ogrisa.
- v sredo 22. 10. 1980 ob 20. uri bo v Celovcu v „UNI-centru“ Avstrijske visokošolske zveze predaval univ. prof. dr. Anton Pelinka iz Innsbrucka o „Moči in nemoči manjšin v demokraciji.“ Pri tem bo močno upošteval koroški primer.

Pasijonska igra v Oberammergauu privablja gledalce z vsega sveta

Oberammergau, vas na Bavarskem v Zvezni republiki Nemčiji, je postal znan po prirejanju Pasijona — igre o Kristusovem trpljenju. Prirejanje te igre ima večstoletno tradicijo in sega v leto 1633/34, ko je v tem kraju kuga pomorila večino prebivalstva. Preživeli so se tedaj zaobljubili, da bodo — če kuga odneha — vsakih deset let uprizorili Pasijon.

In tako se je tudi zgodilo; vsi prebivalci te vasi so iz roda v rod in vse do danes igrajo igro o Kristusovem trpljenju in s tem ohranjajo živ spomin na čas, ko je človeštvo redčila kuga.

Danse je prirejanje Pasijona v Oberammergauu znano po vsem svetu. Tako je ta vas v času prirejanja pravo mednarodno naselje, tako, da niti ni tako preprosto dobiti prenočišča, kaj šele vstopnice za igro, če obojega ne naročiš pravočasno. To je zdaj pravi spektakel, ki prvotno zamisel zdaleka presega in ima pravi turistično-komercialni značaj. Kajti avditorij nudi prostora za 5.000 gledalcev, pri igri pa skupno sodeluje nad tristo ljudi. Pri tem gre za same domačine igralce-amaterje, ki se poleg donosnega igranja ukvarjajo s turizmom in rezbarstvom. Lastniki gostišč imajo tudi imena iz svetopisemskih podob in turisti na primer stanujejo pri „Svetem Petru“, pri „Judežu“, „Mariji Magdaleni“ ali kakemu drugemu gostitelju, ki pač kot tak tudi sodeluje pri Pasijonu. V času Pasijona obiskovalci pridejo v Oberammergau za nekaj dni, kar je še dodaten zaslužek. Zato je zanimiv podatek, da so letos izvedli 70 predstav, ki so prirediteljem prinesle kar 98 milijonov šilingov brutto zaslužka.

Oberammergau pa ni živ le v času prirejanja Pasijona, ampak tudi sicer ljudje prihajajo v to vas, zlasti turisti iz Amerike in drugih krajev, ker jih zanima, kako delajo in živijo li domačini le z razliko, da se je celotna predstava dejansko odvijala kot križev pot in končala na griču, kateremu še danes domačini pravijo Kalvarija. Nič manj niso bile in so znane uprizoritve igre Miklove Zale na zgodovinskih tleh v Svatnah v organizaciji SPZ, kamor je vedno prišlo več tisoč gledalcev z vse Koroške in tudi Slovenije. Pravtako je močno odmevala uprizoritev Prežih-Miklovih Samorastnikov v Spodnjih Vinarah pri Šentvidu v Podjunu. Tudi v vseh nakazanih primerih gre za izključno amatersko odrsko dejavnost.

Razlika je pač le v tem, da pri naših tovrstnih predstavah gre za slovenske predstave, ki v širšem prostoru iz znanih razlogov žal nimajo takega odmeva, čeprav so igralsko na isti ravni kot Pasijon v Oberammergauu. Vsekakor pa se na primeru Pasijona v mali vasi na Bavarskem da nekaj naučiti in sicer, da z malimi sredstvi znajo ustvariti veliko kapitala oziroma, da ima na račun tradicije nekaj sto ljudi izdatni dodatni zaslužek, nekateri celo vsakdanji kruh. To se predvsem odraža v temeljnih pripravah

tako odrskih kot organizacijskih; zato bi bilo prav, da bi tudi pri nas načrtovano predstavo Miklove Zale na zgodovinskih tleh obnovili vsakih pet let. Tudi prostor, v Spodnjih Vinarah je enkrat in bi bilo škoda začeto delo pustiti spet v pozabi. Ob obisku predstave Pasijona v Oberammergauu pa se je zdela obnovitev Drabosnjakovega Pasijona na Kostanjah možna, če človek vidi s kako ceneni prijemi tam dosega široko odzivnost in nenazadnje tudi turistično popularnost tega kraja.

H. W.

Bralci Primorskega dnevnika so bili na izletu po Koroški

Primorski dnevnik, glasilo Sloven-
cev v Italiji, že vrsto let prireja za
svoje bralce izlete v razne dežele
sveta. Med drugim je skupno z njho-
vo potovalno agencijo Aurora prire-
dil izletniška potovanja v Sovjetsko
zvezo, Združene države Amerike,
Kitajsko, na Bližnji in Daljni vzhod
in kajpada v vse republike Jugosla-
vije. Teh izletov se udeležuje lepo
število bralcev Primorskega dnevnika,
največje število so dosegli letos,
ko so organizirali potovanje po Ju-
goslaviji, saj se je le-tega udeležilo
skoraj petsto ljudi.

Doslej zadnjega svojih izletov je
Primorski dnevnik organiziral tudi po
Koroški. Tako so preteklo soboto na
mejnem prehodu na Vratih vodiči
Zveze slovenskih organizacij na Ko-
roškem pričakali stopetdeset rojakov
s Primorske, ki so v enodnevnem iz-
letu želeli spoznati del ozemlja, kjer
živimo koroški Slovenci ter nekate-
re pomembne kraje slovenske zgo-
dovine. Marjan Einspieler, Marjan
Pečnik, Jože Partl in Andrej Kokot
so se izletnikom pridružili ter jih
preko Beljaka najprej peljali v Celov-
ec. Med vožnjo so izletnikom opi-
sali naseljitveno področje Slovencev
na Koroškem ter njihovo kulturno,
gospodarsko in politično situacijo. Po
kratkem ogledu Celovca je pot vodila
na Gosposvetsko polje, kjer so si ogle-
dali vojvodski prestol in cerkev go-
spa sveta, torej kraj, ki je neizpodbi-
ten del zgodovine slovenskega nara-
da. Pot so nadaljevali v Šentrupert
pri Velikovu. Ustavili so se pri pa-
rtizanskem spomeniku ter se s polaga-
njem venca in z enominutnim mol-
kom poklonili spominu trintridesetih
padlih partizanov, ki so tam poko-
pani.

Zadnja točka sobotnega izleta je
bila Železna Kapla, kjer so se rojaki
s Primorske ustavili v hotelu Obir.
Tu so brate in sestre s Primorske
pričakali predsednik Zveze slovenskih
organizacij na Koroškem dr. Franci
Zwitter, glavni urednik Slovenskega
vestnika Rado Janežič in prosvetaši
Slovenskega prosvetnega društva Zar-
ja. Gostom je v imenu SPD „Zarja“
izrekel dobrodošlico njen predsednik
Peter Kuhar, ki je ob tej priložnosti
orisal občino Železna Kapla, zlasti pa
kulturno življenje in delo društva.
Del kulturnega ustvarjanja sta go-
stom predstavila moški in mešani

so izletniki prišli na Koroško, koroški
deželni knez svojega gosta viteza
Lichtensteinskega pozdravil s sloven-
skimi besedami „Buge vas primi“ in
tako pokazal, da je prišel v deželo,
kjer živi slovenski narod. Vendar je
že sto let kasneje bilo drugače, ko je
njegov naslednik ob ustoličenju de-
jal, da ne razume govornice domačina
Slovenca. „In če bi prišli tedaj, ko
so na Koroškem bili znani kmečki
punti, bi se lahko pri Kokovi pri-
družili upornikom, ki so se borili za
svoje pravice,“ je menil dr. Zwitter,
ki je v svojih nadaljnjih izjavah
nakazal isto usodo primorskih in ko-
roških Slovencev, ko se morajo tudi
danes boriti za svoje narodnostne
pravice.

Glavni urednik Primorskega dnev-
nika Jože Koren je ob tej priložnosti
izrazil svoje zadovoljstvo nad tem,
da so se odločili za izlet po prelepih
krajih Koroške in da so se tako lahko
srečali s koroškimi brati, s katerimi
imajo Primorci mnogo skupnega. Na-
kazal je, da so stiki med zamejskimi
Slovenci prav zaradi tega potrebni
in koristni.

Vesela družabnost, ki je sledila
kulturnemu delu in pozdravnim go-
vorom, je pokazala, da so se gostje
dobro počutili in da jim bo ostal v
prijetnem spominu izlet, ki so ga v
nedeljo nadaljevali po krajih jugoslo-
venskega dela Koroške in se preko
Velenja ter Ljubljane spet vračali
domov na Primorsko. V spomin na
to srečanje pa jim bo tudi najnovejša
številka Slovenskega vestnika, ki jim
je bila razdeljena ob prihodu na Ko-
roško, ter znački Slovenskega vest-
nika in Zveze slovenskih organizacij
na Koroškem, ki sta jim bili izroče-
ni ob slovesu v Železni Kapli.

O B I Š Č I T E

Werner Bergovo galerijo

V P L I B E R K U

zbor „Zarje“, ki sta pod vodstvom
Joška Wrulicha zapela nekaj pesmi
in med primorskimi rojaki našla pri-
srčen in navdušen odziv. Posamezne
pevske točke je napovedoval tajnik
„Zarje“ Miha Travnik, ki je poleg
tega še natančno opisal obsežno de-
lovanje društva in med drugim po-
vedal, da ima tudi stike s pevskim
zborom „Valentin Vodnik“ v Prosek
Kontovelu.

Predsednik ZSO dr. Franci Zwit-
ter je v imenu svoje organizacije go-
stom izrekel dobrodošlico in pri tem
spomnil na dogodek, ko je v 13. sto-
letju na istem mejnem prehodu, kjer

V naši zborovski kulturi je ime **Valentin Pavlič** dobro znano. Posebno
v Hodišah in Škofjicah, je Foltej mnogo prispeval, da je slovenska pesem
v teh krajih še živa. Kolikokrat smo ga srečavali in ga še srečujemo na pev-
skih koncertih, ko kot zborovodja navdušuje ljubitelje slovenske pesmi.
In kdo bi mislil, da je Foltej 24. septembra dopolnil šestdeset let svojega
življenja. To je življenjski jubilej, ko se človek ozira na svoj doprinos
skupnosti kateri pripada in tudi na težave s katerimi se je srečaval.

Ob življenjskem jubileju Valentina Pavliča brez dvoma lahko zapri-
šemo, da je kot kulturnik in vsestranski narodni delavec mnogo prispeval.
V domačem kraju, v Hodišah je že kot mlad fant prevzel mesto zboro-
vodje v Slovenskem prosvetnem društvu „Zvezda“ in z velikim uspehom

Življenjski jubilej dveh prosvetašev

vodil mešani in moški pevski zbor; pomagal pa je tudi pri odrski dejav-
nosti in tako pokojnemu predsedniku Janku Schöttlu bil vsestranska pod-
pora. Razen tega je naš Foltej aktiven odbornik domače posojilnice in tako
tudi na gospodarskem področju doprinesa svoj delež.

Jubilant tudi sodeluje v centralnih ustanovah koroških Slovencev. Po-
klicno deluje pri Zvezi slovenskih zadrug v Celovcu kot vodja njenega
centralnega skladišča. Pri slovenski prosvetni zvezi je domala vsa po-
vojna leta bil član Upravnega, zdaj pa je v Nadzornem odboru naše cen-
tralne kulturne organizacije, razen tega je še stalni član zborovodske sek-
cije SPZ in tvorno sodeluje pri načrtovanju njenih pevskih in zborovodskih
akcij. Tako je Foltej s svojim zborom vedno sodeloval pri vseh centralnih
prireditvah in gostovanjih, ki jih je organizirala SPZ. Pravtako pa je s
svojimi zbori nastopal na številnih koncertih doma in tudi v Sloveniji.
Kot zborovodja je vedno rad pomagal tudi drugim zborom, tako zdaj po-
maga že nekaj let pevskega zboru SPD „Edinost“ v Škofjicah.

Valentinu Pavliču ob njegovem življenjskem jubileju želimo še mnogo
zdravih let in uspešnega delovanja v korist naše narodne skupnosti.

Da priletnost še ne pomeni, da se mora kdo umakniti na zapeček,
je dokazal **Andrej Wieser**, predsednik Slovenskega prosvetnega društva
Borovlje, ko je pred kratkim z velikim uspehom organiziral jubilejno pro-
slavo tamšnjega društva. Tako s svojim 70. rojstnim dnevom, ki ga je
praznoval 8. oktobra, Andrej Wieser čvrsto stoji v naših vrstah in soobli-
kuje slovensko kulturno in narodno življenje v občini Borovlje.

Andrej Wieser se je rodil v Slovenjem Plajberku in izhaja iz znane
šasnovce družine, ki mu je takorekoč že v zibelko položila ljubezen do
svojega naroda, kateremu je ostal zvest vse svoje življenje. Že kot mlad
fant se je pridružil domačemu pevskega zboru v Slovenjem Plajberku in
potem tudi v Borovljah, kjer je našel svojo zaposlitev. Zdej Andrej Wieser
samo v borovljskem društvu deluje že več kot petdeset let. V tej dobi je
prestal marsikatero ponižanje prav zaradi svoje zvestobe do svojega nara-
da. To je bilo posebno v letih po plebiscitu in za časa fašizma. Kljub
temu ga to ni strlo, ampak se je prav zaradi tega vključil v protifašistično
gibanje, posebno s podpiranjem partizanov dokler ga ni okupator vtaknil
v vojaško suknjo. Po osvoboditvi se je Andrej Wieser takoj spet zavzemal
za obnovo prosvetnega življenja in postal predsednik društva vse do dan-
es. V teh letih se je boril s številnimi problemi. Kot pri večini društev,
so tudi v Borovljah imeli težave za društvene prostore. S pomočjo doma-
čih Posojilnic v Borovljah in v Glinjah ter Slovenske prosvetne zveze, je
uspelo ta problem premagati. Andrej Wieser je človek kontakta koordini-
racije. Rad se spominja kako so praznovali 50-letnico društva, ko so sodelo-
vali vsi pevske zbori Roža — in tako je bilo tudi pred kratkim, saj je ob
75-letnici društva prišlo v Borovlje mnogo kulturnih skupin in na stotine
slovenskih rojakov od blizu in daleč. Posebno je Wieser ponosen, da je
na proslavi sodelovalo toliko mladine v kateri vidi tudi našo bodočnost,
je pa tudi odločen zagovornik za sodelovanje s SPZ in matičnim narodom,
ker je to za manjšino življenjsko potrebno.

Andreju Wieserju ob njegovem življenjskem jubileju želimo mnogo
zdravja, da bi še dolgo bil tako delaven, poln optimizma in vere v našo
bodočnost.

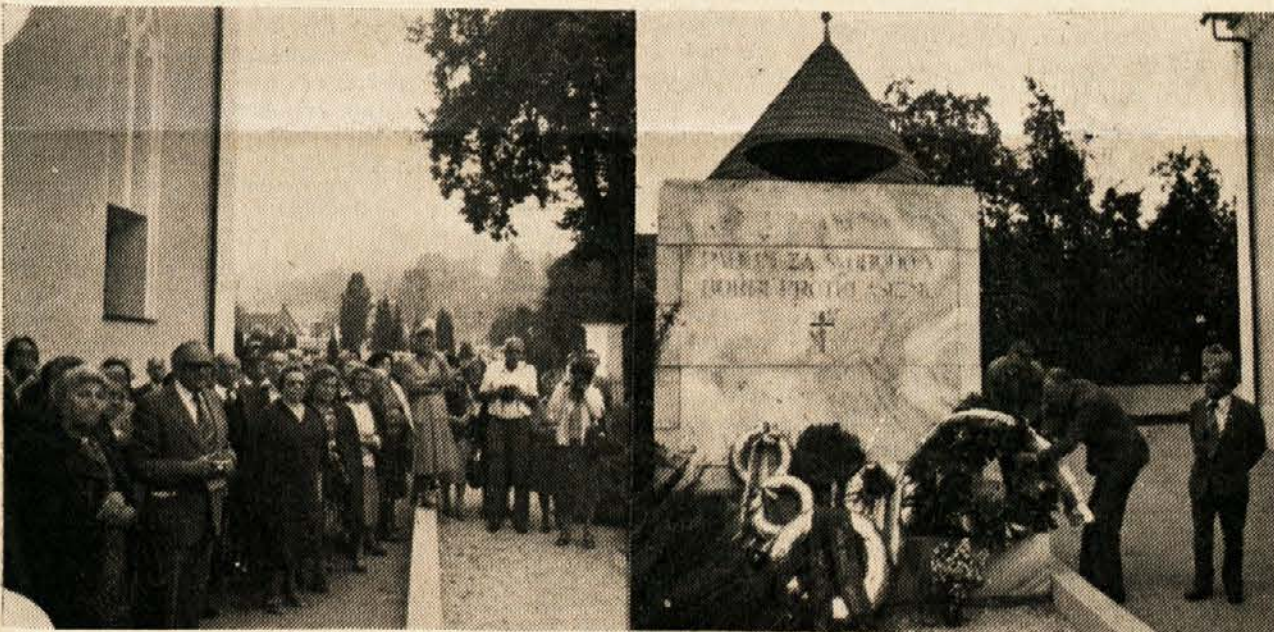
Prihodnja vaja

Koroškega partizanskega pevskega zbora

bo v torek, dne 14. oktobra ob 20. uri v dilaškem domu SŠD v
Celovcu, Tarviserstraße 16

Sodelujoče prosimo za točen in zanesljiv prihod!

Odbor

Valentin Polanšek

52

BRATOVSKA JESEN

II. del

Da, še to o Luki! Ko je že imel kupljeno Podlesniko-
vo posest, je vse reči, ki so bile na stari domačiji še kaj
vredne, znosil ponoči na novi dom. Podnevi ni bilo časa.
Delal je. Delo pa mu je prinašalo krajcarje in krone. Torej
je žrtvoval noči in nosil dolgo pot razna orodja in naprave,
tako tudi težki vetrnjak za čiščenje zmlačenega žita, k
Podlesniku.

Šment, Luka se mi vedno dopade! Da bi ga pa jaz
posnemal? Ne, do tega mi pa spet ni bilo. S kmetovanjem
nisem imel nikdar preveč veselja. To je večno garanje.
Vse moraš žrtvovati: sebe in ves prosti čas in ženo, pa
če si poročil še tako zalo dečvo, tudi otroke, pa dneve
in noči in vse. Meni se zdi kmetija kot požrešna pošast,
ki pogoltne vse in nazadnje še lakomno okoli sebe na-
preza, kje bi bilo kaj požreti.

To pa se ne pravi, da črtim kmečke ljudi. Dopadejo
se mi tisti, ki vedo za pravo mero. Zato sem tudi že kot
mlad človek strmel za tem, da najdem primeren kvartir
kje na kmetih in grem drvarit. Drvarstvo, to se mi je naj-
bolj dopadlo. To je delo samo za sposobne ljudi, za krep-
ke in preudarne, za neutrudljive in telesno zdrave.

Tako sem že desetega leta nagovoril nekdanjega svo-
jega gospodarja Ježeja, da me je vzel v stanovanje v
kaščici. Bilo je tako: pomagal sem mu jo nadzidati in si

tako nekako pridobil stanovanjsko pravico. Seveda ne
zastonj. Ježej je bil lesni prekopčevalec tako za male do-
mače potrebe. Pripovedoval mi je, kolikokrat jo je mah-
nil čez Zaplaznico peš v Celovec. Sedem ur in je bil gori.
Le krajec kruha je stisnil v notranji žep jopiča, pa je šlo.

Leta devetnajststoenašnjega mi je Vinov Lojz priskr-
bel dober zaslužek s sečnjo velike količine lesa v Komen-
tavru na Jezerskem — tako se reče posesti, ki pripada že
od vekomaj komendi, nekdanjemu gradu ali kar na Rebrju.
Res, Vinova beseda je držala. Zaslužili smo kar nebeško
lepo. Več drvarjev nas je bilo. Vinov je znal prave dedce
poiskati. Take, ki bi noč in dan gonili žago gamsarico.
Take, ki bi od vigradi do jeseni vihteli mazeke in voštake
in malarine. Take, ki so še v sanjah samo lupili in lupili
debelo rejena, prečudovito sloka debela. Take, ki so vedno
videli pred sabo hlode in hlode. Take, ki so znali speljati
lojte in riže, če bi bilo treba kar iz samega pekla. Da,
take drvarje je znal nabrati Vinov Lojz. Dober mešetar
je bil. Tudi v drvarjevo korist. Znal pa je tako, da mu nihče
ni zavidal, ker je tudi sam zase pritrgoval lep dobiček. Ni
trajalo dolgo, pa je kupil Vinovo kmetijo. Kmetoval je
dalje. Prekopčevanje z lesom pa je šlo tudi naprej.

Tako sem postal pri Vinu pomaloma tudi drvarski moj-
ster. On je tako želel. Pa fantje, ki so me obstopili, so to
tudi zahtevali. Radi so me imeli. No, saj sem tudi dosti
velik. Na usta tudi nisem padel. Samo glede rajtanja je
vrag. Če človek nikdar nisi hodil v šolo, je pač tako. No,
pa računamo tako čez palec. Pa v Kapli sem imel Majda-
lenarja, ki mi je naredil rajtinge. No, moja žena in Vinova
se nista dosti ujemali, pa sem se preselil. Ženi sem rad
ugajal, saj imam samo njo, ki ima vedno razumevanje za
vse moje oslarije in žebiranje in še kaj. Tako sem prehod-
no stanoval nekaj mesecev pri Topniku in nazadnje na

Prevju. Vmes pa sva se z Lenčko poročila in Matevž je
že prikobacal na svet. Pravzaprav je treba reči, da ljudje
niso preveč zmajevali z glavami, ko se je Priševa Lenčka
vdajala. Kaj takega se ni pogosto dogajalo, da bi hči pre-
možnega kmeta jemala za moža drvarja, ki niti svojega
kvartirja nima. Bilo je in vedno sva shajala.

Na Prevju sva bila torej kar štiri leta doma. To pa je
bilo že štirinajstega leta. Šment, prva svetovna vojna se
je začela, pa so tudi mene že kar s prvim vpoklicem po-
brali. Sin Domen je komaj prišel na svet. Jaz pa sem
moral k vojakom.

Pri žolnirjih je šlo kakor je šlo. Sprva sem bil dodeljen
kompaniji za težaška dela. Prav so imeli. Saj mi ne bi
mogli napraviti večje usluge kot to. Delal sem vedno rad.
Kopali smo vsega zlodeja od latrin do strelnih jarkov, ure-
jevali železniške proge, žagali švelarje in popravljali
orodje. Žage sem znal že vselej tako spiliti kot ne lahko
kdo. Od daleč so prihajali drugi drvarji, a tudi kmečki,
da sem jim zostril in uravnal jeklene zobe.

Tako sem bil zaenkrat kot delovna sila nekaj civilist
pod vojaško komando. Zaslužek seveda ni bil takšen kot
doma pri drvarjenju. Goldinar in dva krajcarja na dan.
Upoštevati je treba, da je tudi žena doma kar lepe denarce
vlekla za mano.

Najprve so me držali šest tednov v Celovcu. Nismo
bogve kaj pretrgali. Šment, pri žolnirjih se naučiš bogu
čas in cesarju denar krasti. Ker so drugi brez zadržkov
tako delali, sem jih še jaz posnemal. Psica pasja, sem si
dejal, to je cesarjeva zadeva, ne moja, naj plača za taha-
niranje, če ima toliko denarja! Po šestih tednih pa so mi
dali prvi dopust.

Majdalenar Korel, ki je bil občinski tajnik, mi je dal
pameten namig: Zaproši, da te prevzame Leitgebova lesna

Sonce je zabajalo in po dolinah so se začele risati dolge temne sence. Postajalo je hladneje in rahel vetrič je pozibaval krošnje dreves. Pospešila sem korake, kajti hotela sem biti čim prej doma. Zagledala sem pred seboj na cesti kot glavo debelo skalo. Mislila sem že, da bi jo zavalila na rob, pa sem si rekla: „Kaj bi si mazala roke s prstjo?“ Odšla sem dalje. Iz premišljevanja me je predramil ropot mopeda. Dvignila sem glavo in tisti hip se je pred menoj ustavil prijatelj Toni.

„Kam pa tako pozno?“ me je zanimalo.

Nepremišljenost

Rekel je, da mora v dolino po kolobar žice. Spregovorila sva še nekaj besed, nato pa sva krenila vsak po svoji poti.

Drugi dan sem šla iz šole. Zopet sem bila zatopljena v svoje misli. Zaškeripal je pesek in kot bi zrastle iz tal, je obstal pred menoj Toni. Čudno se mi je zdelo, ker je bil peš. Pogled se mi je ustavil na desni roki, ki je bila v mavcu. „Kdaj si pa to dobil?“ sem se pošalila.

„O, to pa včeraj zvečer,“ se je tudi on kislo nasmehnil. „Včeraj sva ravno tukaj spregovorila nekaj besed. Pogledal sem na uro in se z vso naglico odpeljal proti dolini. Pa mi je, kot bi bilo naročeno, ugasnila prednja luč. Bilo je temno, pa sem se vendar moral peljati naprej. Pred seboj sem opazil črno liso. Nič hudega sluteč sem zavozil nanjo. Tedaj pa... Znašel sem se pod cesto za nekim hrastom, moped pa poleg mene. Desna roka in leva noga sta me strašansko boleli. Po cesti iz doline je pripeljal avto. Skala, ki je malo prej z menoj tako kruto opravila, je tudi njemu ponagajala. Šofer je izstopil, da bi jo odstranil. Pograbil sem ugodno priložnost in strašansko „zajamral“. Ustrašil se je, toda takoj sem ga poklical, naj mi priskoči na pomoč. Pritekel je in mi pomagal na noge. Roka je kar vidno otekala, pa tudi z nogo ni bilo nič bolje. Takoj se je ponudil, da me odpelje k zdravniku. Tako sem dobil mavce, ker je roka zlomljena.“

Ostala sem brez besed, kajti vedela sem, da se je to zgodilo samo zaradi moje nepremišljenosti. Če bi bila odstranila tisto skalo, bi bil moj prijatelj danes zdrav.

POSKUSITE

ENOLONČNICA S KLOBASO

Potrebujemo: 1/2 kg rumene kolerabe, zelja, korenja, 1/2 kg krompirja, sol, dve kranjski klobasi, 10 dkg masti, 5 dkg prekajene slanin, malo paradižnikove mezge, 6 dkg moke.

Vse zelenjavo in krompir očistimo in zrežemo na koščke, zalijemo z vodo, osolimo in kuhamo. Razpustimo zrežano slanino in v njej prepražimo moko, prežganje zakuhamo in ga vlijemo k zelenjavi, dodamo še narezane klobase in kuhamo, da se vse zmehča.

firma, pa te bodo vojaščine oprostili. Tvoja reč. Sicer glede denarja nisi na slabem, če ostaneš pri vojakihi tako kot doslej. Drvarjenje je že huje in bolj nevarno.

Bolj nevarno ne more biti kot pri vojakihi! sem si mislil. Ko bomo gotovo prišli nekoč na fronto. Zakaj nas pa potlej učijo streljati?

Tako me je pri tisti delovni enoti zamenjal Lisov Blažej. A dvanajstega decembra štirinajstega leta me znova tirajo na nabor in s prvim februarjem petnajstega leta sem zopet vojak v Celovcu. Pa me že spet začnejo pošiljati na različne kraje. V Ljubljano pridem. Nisem še prej kdaj bil tam, zdaj pa kar za pet tednov. Dodelili so me poljskemu polku. Nato gredo z menoj v Hartberg na Štajersko, kjer me uvrstijo v marškompanijo. Šment, si zdaj mislim, to bo slabo, to bo vrag, na fronto bodo šli s teboj!

Tako je tudi bilo. V Karpate nas zavlečejo. Do dvanajstega majnika sem tam. Tedaj so imeli tam cirkus, Rusi so predrli fronto. Prav na rojstni dan sem plesiran. Valjamo se po rži, tako Rusi kot Avstrijci, in delamo samo škodo, samo škodo. Prekleti cesar in car, kam naženeta ljudi, da mendarjo žitna polja in uničujejo vsakdanji kruh! O ti prekleto vojna!

Sanitetar me za silo obveže in drugi lažje ranjeni me spravijo nazaj za fronto. Povsod na kupe rezerve in rezerve. V jutranjem svitu jih vidim, mlade vojake, neznan, a vsak je imel isto zapisano na obrazu, da mu gre skoraj na jok, da natihome vsi žebrajo, če drugega ne, za srečno zadnjo uro. Vlačijo nas cel dan, pod noč se bližamo luči, kjer je napovedano, da se tam nahaja zdravnik. Najdemo pa cel roj oficirjev v razsvetljeni lepi stavbi. Nihče se ne briga za nas ranjene. Zunaj na vrtu nas nekako mine. Zbiti smo vsi. Nihče nima kaj jesti. Zato sem se čutil, da vseeno moram srti. Kar čez plot uredim.

Boleči hrbet

pogostna nadloga, ki pa je ne kaže zanemarjati

Pridne gospodinje, ki bi ob koncu tedna rade opravile vse tisto, kar jim zaradi pomanjkanja časa med tednom ni uspelo, prav dobro vedo, kaj je to, boleč hrbet. Pa gre res vedno le za trganje v ledjih, za neprijetne revmatične bolečine, ki se rade pojavijo v spodnjem delu ledij? Mar se ne skriva za temi bolečinami tudi sklenje v mehuru, pa občutek, kot bi nas nekaj pritiskalo k tlom, neredko pa bolečine spremlja tudi vročina, mar se torej za vsem tem ne skriva kaj hujšega?

Občutek teže v ledjih je lahko tudi znamenje okvare ledvenega dela hrbtenice. V ledjih so mišice, kite in živci. Tudi vnetje mišic povzroča bolečine v ledjih, kadar pa gre za vnetje živcev, govorimo o išiasu.

Bolečine v ledjih so lahko tudi posledica utrujenosti, prenapornega fizičnega dela, a kot že rečeno, lahko so tudi prva opozorila bolezn, kot so okvare na sečilih, genitalijah ali celo prebavilih. Kadar so bolečine dolgotrajne in se nam zdi, da so se nas lotile brez pravega vzroka, je dobro obiskati zdravnika, da bo dal pregledati urin in kri. Zdravnik bo ugotovil, ali so bakterije v urinu, vendar pa moramo tudi vedeti, da ima kar 40 % žensk bakterije v urinu in da so infekcije urina pri ženskah v starosti od 15. do 65. leta približno desetkrat pogostnejše kot pri moških.

Koliko koristnega je v korenju, vrtnem ali divjem, to so vedeli že mostiščarji pred štiri tisoč leti, zato so ga tudi pridno jedli, kot hrano in kot zdravilo.

V korenju je zelo veliko karotina, iz katerega nastane dragoceni vitamin A. Vemo, da so posledice hude, če organizmu primanjkuje vitamina A. Koža in telesne sluznice se namreč sušijo, rane se slabo celijo, želodec izloča manj solne kisline, v ledvicah se pogosto delajo kamni itd. Zaradi pomanjkanja vitamina A lahko nastane nočna slepota, poslabša se presnova, ki jo pospešuje hormon ščitnice. Ravno zato uporabljajo vitamin A v medicini pogosto predvsem pri obolenjih dihal, želodca in črevesja, z njim zdravijo tudi slab vid v mraku in čezmerno delovanje bezgavk.

V korenju je tudi veliko vitamina H, ki uravnava delovanje lojnic, preprečuje zamaščenost kože in prezgodnje izpadanje las, pa tudi precej vitaminov B.

Ljubitelji korenja trdijo, da korenje hitro spravi v red še tako

občutljiv želodec ali črevesje — in da je priporočljiv tudi za dojenčke s prebavnimi motnjami.

Recept za zdravilo je zelo preprost: 500 gramov nestranganega korenja skuhamo v 200 gramih vode, da dobimo kašo. Kašo potem pretlačimo skozi sito in zalijemo z litrom goste mesne juhe. Jed je zdrava in dobro prebavljiva.

Že od nekdaj so dojenčkom pa tudi šolarjem dajali namesto mleka korenčkovo kašo, ki pomaga pri telesnem razvoju, skrbi za odpornost proti boleznem pa tudi za ješčnost. Na Norveškem je že od nekdaj v navadi celo to, da šolarjem dajejo kot obvezen obrok ovseno korenčkovo kašo. Po glavnem mestu Oslu je ta obrok dobil ime „oselski zajtrk“. In strokovnjaki, ki skrbijo za zdravje otrok, trdijo, da so učni uspehi učencev, ki redno jejo „oselski zajtrk“, boljši, da so otroci tudi manj utrujeni in manj bolni.

Se pravi, da bi bilo o takem „zajtrku“ ali šolski malici vredno razmišljati tudi pri nas.

BOLEČ HRBET PRI ŽENSKAH

Precej žensk trpi zaradi ponavljajočih se vnetij mehura, sečil, zanje pa je nešteto vzrokov. Na prvem mestu je vsekakor pomanjkljiva osebna higiena. Temu sledijo preozke kavbojke ali premajhno in tesno krojeno perilo, najsi je še tako čedno na pogled.

Neredno spolno življenje je prav tako lahko vzrok vnetja. Draženje in pritisk krvi v spodnji del telesa lahko povzroči vnetje.

Menstruacija se pogosto napoveduje z bolečinami v ledjih in navadno ne gre za nič hujšega. Kljub temu pa so bolečine lahko tudi opozorilo, da gre za vnetje maternice. Bolečinam se v tem primeru navadno pridruži bel tok, vendar je vnetje lahko ozdravljivo. Kljub temu je dobro stopiti do ginekologa, posebno pri starejših ženskah gre lahko tudi za cisto, znaki tega obolenja pa so enaki kot pri vnetju.

Kadar so bolečine v ledjih dolgotrajne, se morajo ženske natančneje opazovati v času mesečnega perila. Bolečine so lahko posledica krčenja maternice, do katerega pride zaradi raznih mehanskih ovir, ki preprečujejo normalen pretok krvi, zaradi zoženja materničnega vratu, ali zaradi trdnega sluzastega zamaška, hormonskih motenj, duševnih motenj, kot so čustvene travme in težka prilagodljivost okolju.

Drobni nasveti

- Medeninaste predmete čistimo z vodo od kislega zelja.
- Steklene drobce lepo pobereemo s tal s kosom navlažene vate.
- Krpe za brisanje prahu oplaknemo po pranju v vodi, ki smo ji dodali malo glicerina. Lepše bodo vpijale prah.

BOLEČ HRBET PRI MOŠKIH

Seveda je tudi pri moških osebna higiena na prvem mestu, kajti tudi pri njih se lahko zaradi nerednega umivanja naselijo v sečilih bakterije. Tudi preveč športa in telesnih naporov pri moških lahko povzroči motnje na sečilih.

Pri ne več mladih moških je vnetje sečil — in z njimi bolečine v ledjih — neredko povezano s psihičnimi težavami, saj jih takrat počasi zapuša spolna moč. Prostata se začne krčiti, urin pa se ne more več normalno pretakati.

Tako pri moških kot pri ženskah pa se s temperaturnimi spremembami v letnih časih precej spreminja število vnetij, ne glede na starost, saj z vnetji ni prizanešeno niti starejšim niti tistim na višku njihovih moči.

Bolečin v ledjih ne kaže zanemarjati. Največkrat gre res le za utrujenost, ali rahlo vnetje. Če pa jih zanemarimo, si lahko nakoplujemo na glavo kaj resnejšega, zato bomo pozorni do sprememb v telesu.

O zdravlilni vrednosti korenja

Korenje je znano tudi po tem, ker preprečuje utrujenost in razdražljivost, varuje pred arteriosklerozo, s korenjevo dieto lahko tudi hujšamo.

Če vsak dan pojedete dva do tri surove korenčke, je to tudi odlično zdravilo zoper gliste.

Na sovjetskih klinikah so dokazali korenjevo zdravlilnost tudi pri vnetjih sečil.

Tudi tisti, ki slabo vidi, predvsem priporočljivo je to za šoferje, naj je veliko korenja. Priporočajo ga nosečnicam, saj potem mati in otrok dobita veliko dragocenega A vitamina. Doječim materam korenje veča količino mleka.

Korenje tudi lepša, zato ga že od nekdaj priporočajo vsem, ki bi radi imeli lepo, gladko, nape-to kožo. Korenje namreč v kozmetični industriji pogosto uporabljajo pri izdelavi krem in mask. Z njim zdravijo tudi ekceme.

S sokovnikom lahko pripravite tudi korenčkov sok. Dober je zoper zgago, čisti kri, pospešuje

izločanje seča, je zdravilo zoper protin ali revmo, priporočajo ga tudi sladkornim bolnikom, ki naj vsak dan popijejo vsaj dve skodelici svežega soka.

Iz korenja lahko skuhamo tudi sirup: iz naribanega korenja iztisnemo sok, dodamo sladkor in skuhamo sirup, ki ga boste jemali po žličkah, če se vas loti prehlad, gripa, bronhitis, angina ali celo pljučnica.

Iz korenja lahko skuhamo tudi zelo okusno marmelado. Pa veste, da lahko v prehrani uporabljate tudi zelni del korenja? Prekuhani listi so namreč odlični nadomestek za špinačo. S to jedjo boste precej preprečili tudi hudo napenjanje. Liste lahko dodate raznim juham, saj je v njih veliko mineralnih snovi.

Korenje je dobro tudi kot obkladek, če se rane slabo celijo. Na rano ali opekline položite rezino svežega korenja ali nanjo nakapljajte svež sok ali pa obkladek iz naribanega korenja, ki ga potem zamenjate vsako uro.

Kam pa sploh spadam? se sprašujem. Vsak od ranjencev je pripadal drugi komaniji. Čehi so bili in Poljaki in Istrijanci in Tirolci. Vse križem. Vsak se je po svoje držal. Jaz sem si samo dejal: Dobro, da si ranjen. Zategadelj te ne bo pobralo, a prideš vsaj daleč od fronte in gotovo boš dobil navrh še dopust.

Končno ugledam med mimoidočimi tudi obraze iz moje kompanije. Vsi so zdelani. Frontno sranje je vsakega spremenilo. Nekatere pootročilo, da bi se najraje ves čas jokali, drugi so bili videti, da so postali gluhi, nekateri pa so žebrali, kot da se nahajajo na božji poti k svetemu Krištofu, za kamor sem že za mlada leta doma pobiral denar in zbiral romarje. Večji del vojakov pa je taval nekam dalje. Nekom, samo da se premikajo, kaj jih briga, kam pelje njihova pot. Kje so bili tisti visoki nosovi s parad v kasarni?

Navsezadnje le pridele tudi moj korporal in se pobriga zame. Vlačijo nas ranjence skupaj od vseh koncev in krajev. Mnogi so obsedeli, kjer so se zlekneli za oddih v neznanem svetu. Konec. Samo šteli so jih in vojaške ovratne značke pobirali. Tako enostavna zadeva, kot je smrt na fronti, menda ni ničesar na svetu. To ti gre skozi kosti, če kaj takega doživiš. Vžge se ti za vse življenje v dušo.

Vas je prazna. Nobenega civilista nikjer. Tudi nobene živali. Kot bi vse zbežalo ali poginilo. Menjaje nas nosijo zdravi vojaki in vozijo na prenakopičenih vozovih. Obstane. Na železniški postaji, ali tistem, kar je bilo ostanek nekdanjega štacijona, nas prekladajo v vagon. Posebna sreča, če si imel dosti slame pod ritjo. Šele pozno popoldne pride od nekod komora. Na prostem polju nas nastanijo po šotorih in stambah, ki so bile v mirnem času namenjene za kmetijske stroje. Stroje ven na prosto in ra-

njenice noter, pa je vojaški problem enostavno rešen. Vojak sme vse. Vojska sme vse. Zdaj sem šele videl, kako so nas naklali Rusi! Na kupe in kupe ranjencev! In koliko zagnjenih vmes. Težji primeri. Jasno. Sam si razložiš, kaj je. Podlegel ranam. Kdo? Je morda tvoj rojak? Kdorkoli je že, človek je, nedolžen, ki ga je cesar prisilil, da gre crkat najbolj nesmiselno smrt na fronto.

Marsikdo od lažje ranjenih je že pozibaval sebe v upanju, rešen sem, da sem lažje ranjen. Tedaj pa je spet začela ruska artilerija.

Ruska artilerija je odpirala vrata v pekel. Prav sredi zbirališča ranjencev vseka granata. Zdaj doživim resnično Sodomo in Gomoro. Vpitje, jok, ogenj, vzdih, kosci človeških in konjskih teles frlijo skozi zrak. Sonce se skriva, sramuje se, da pod njim delajo ljudje med sabo take reči!

Ko se najhujši pekel unese, je še neki glas in komandira: Lažji primeri nazaj proti postaji. Kaj so s težjimi in novimi primeri počeli, si si lahko izračunal. Petdeset do šestdeset vagonov ponoči le natovorijo s samimi mladimi fanti vojaki, ki so prišli zdravi tu sem za Karpate in zdaj...?

Med tistimi, ki zaostanejo, sem tudi jaz. Preporno je, da bi vse ranjence spravili iz frontnega območja. Zdaj je vsaj več sanitetov pri roki. Nosijo in nosijo nas v ute in hiše in cerkev in hleve in lepše stavbe.

Ko dobim kave in prepečenca, moram šteti, kako dolgo že ni bilo kaj za pod zob. Če pa take vragolije preživljam, še na jed pozabiš. Voda je še bila. Samo enkrat si se je napil. Potem ne več. Ni bila voda, ki opomore.

Tako so nas pražili še nekaj časa v tistem kraju. Menda štiri ali pet dni. Potem se je reklo: Na vlak z vami in domov!

(Dalje prihodnjič)

Obisk pri Slovaki v Kovačici

Vtisi s potovanja po SR Srbiji (4)

Potovanje po SR Srbiji za pevce zbora iz Šentjakoba se je končalo v Socialistični avtonomni republiki Vojvodini, ki je sestavni del SR Srbije. Preko Novega Sada, kjer so nedaleč od tam sodelovali na festivalu „Brankovo kolo“, je vodila pot proti jugovzhodu v Kovačico. Sredi nepregledne široke banatske ravnine, ki se razprostira do Romunije leži mesto Kovačica. Mesto, ki je večinoma slovaško, je zelo podobno razprostrti ravnini v kateri leži; hiše, ki so le redko enonadstropne, pokrivajo v primerjavi z našimi mesti razmeroma veliko površino. Prebivalcev pa ima le kakih 8000. Narava je dala mestu svoj pečat.

V tem najrodovitnejšem predelu Jugoslavije je doma več kot 20 narodov, narodnosti in etničnih skupin. Nekaj minut vožnje pred Kovačico je bilo romunsko naselje

jeno izobraževanje. V Kovačici obiskuje okoli 530 učencev šolo, ki je razdeljena od 4. razreda naprej na 5 poklicnih smeri, ki se ravna po potrebah te pokrajine. Uči-

V Kovačici stoji tudi poseben oddajnik, ki oddaja v slovenskem, madžarskem, romunskem in srbskem jeziku. Posebno se posveča pozornost mladinskim oddajam. Nalogo informirati slovaško manjšino v materinščini pa imata tudi novosadski radio in televizija. Uspehi tega informiranja v materinščini so vidni npr. tudi v tem: številni obiskovalci iz Češkoslovaške — iz matične dežele — so že mnogokrat s presenečenjem ugotovili, da obvlada slovaška manjšina materinščino skoraj bolj kot oni sami.

Tedensko se Slovaki informirajo lahko tudi iz časopisa Hlas Ljudu, kmetje pa še dodatno iz tednika Poljohospodarske Rozhljadi. Razvito je tudi delovanje založbe Obzor, ki skrbi za knjižne izdaje, za prevode iz tujih jezikov. Knjige, ki izhajajo v tej založbi pa so kljub nizki nakladi poceni, ker jih družba močno podpira.

Odločen za svoboden narodnostni razvoj je seveda tudi celotni gospodarski sistem, ki z veliko materialno pomočjo skrbi za delovanje in kulturnih društev. Na primer so probleme, ki so nastali zaradi pomanjkanja kadrov v določenih poklicnih strokah, rešili s tem, da so se šole povezale z delovnimi organizacijami, ki so poslale svoje strokovnjake, da so poleg dela v podjetju poučevali še v šoli.

Čeprav je Kovačica gospodarsko še nerazvita občina so nastala v zadnjih letih nova podjetja. Nastala je tovarna sladkorja, kemična industrija, železo-predelovalna industrija, mlini in velik silos za kmetij-

Mladina iz Kovačice napeto posluša pesmi šentjakobskega zbora.

ske pridelke. Sestavni del silosa so bili napravljeni na Češkoslovaškem, delavci iz Kovačice pa so ga postavili. Pri tem je občina v prvi vrsti gledala na to, da so pri postavljanju sodelovali slovaški delavci. Starejša pa je lesna industrija, ki zaposluje 1200 delavcev.

Kovačica ima tudi posebno atrakcijo, s katero je postala znana že po celem svetu: naivno slikarstvo, ki se je razvilo v teh krajih. V posebni galeriji so razstavljene oljnathe slike, ki opisujejo v prvi vrsti življenje, delo, zabavo, običaje teh krajev. Zuzana Chalupova in Martin Jonaš sta najvidnejša predstavnika naivnih slikarjev Kovačice. Kakor

pravijo, pa se je razvilo tudi v drugih mestih Vojvodine naivno slikarstvo, vsaka narodnost takorekoč je razvila svoje posebnosti v tej umetniški stroki. Zuzana Chalupova, ki se je v prvi vrsti posvetila slikanju otroškega življenja je razstavljala že v Parizu, New Yorku, v Nemčiji in drugje. Njene slike pa so v lasti privatnih in javnih galerij po številnih velikih mestih Evrope in celo Amerike in Japonske.

V kulturnem domu Kovačice so tamkajšnji maturantje ob obisku pevcev iz Šentjakoba priredili koncert, na katerem so sodelovali poleg Mešanega pevskega zbora Rož še domači pevci in recitatorji ter muzikanti. Tako s koroškimi pesmimi, kakor tudi z jugoslovanskimi, posebno pa s slovaškimi pesmima so navdušili pevci iz Šentjakoba publiko. Tudi dijaki iz Kovačice so naštudirali mednarodne pesmi in jih predvajali izmenoma v moškem in ženskem sestavu. Posebno močan vtis pa so zapustila dekleta ki so predvajala pesmi v romunskem, slovaškem, madžarskem in srbskem jeziku. Ne samo na uradih, tudi v kulturnem življenju igrajo vsi štirje jeziki svojo vlogo in vse štiri so sprejeli poslušalci z isto vnemo.

Po koncertu se je prijateljsko vzdušje, ki se je ustvarilo že ob koncertu preneslo v klubske prostore, kjer so slovaška dekleta in fantje skupno s Slovenci iz Koroške plesali srbski kolo.

Vsi javni napisi v Kovačici so v štirih jezikih: v slovaškem, srbskem, madžarskem in romunskem jeziku. Celo trgovino označujejo v dveh jezikih kot: Robna kuća in Obchodny dom.

Uzdin, v neposredni bližini pa so še madžarska in srbska naselja. Pester narodni obraz Vojvodine je posledica številnih preseljevanj narodov zaradi turških vpadov in turške zasedbe. Pred kakimi 200 leti so se Slovaki naselili v Kovačici. Velik del Slovakov živi razen v južnem Banatu še v južni Bački in v Sremu. Največ jih najdemo izven Kovačice še v občinah Bački Petrovac, Novi Sad, Stara Pazova in Palanka. Velika večina jih živi v kompaktnih sredinah, kar ugodno vpliva tudi na razvoj šolstva in kulturnega življenja.

Kovačica je gospodarsko še nerazvita občina, kar se pa tiče izobraževanja a prednjači v tem območju. Cilj obiska je bil tudi izobraževalni center, kjer so predstavniki šole predstavili tako izobraževanje kakor tudi gospodarski razvoj tega kraja. Povedali so, da je v mestih razvito predšolsko izobraževanje, ki razbremenjuje starše. Do 10. leta je izobraževanje v šoli za vse enotno, nato pa je urejeno usmer-

jo se v materinem jeziku, organizirano pa je tudi učenje „jezika družbene sredine“. Eno glavnih načel je obojestransko učenje jezika in znano je, da v zadnjih letih pospešujejo učenje jezika naroda sosedov. Takšen razvoj pospešuje večjezičnost in koristi vsem narodom. V osnovnih šolah Vojvodine se uči 5600 slovaških otrok v materinščini, v srednjih šolah pa več kot 250 dijakov obiskuje oddelke v slovaškem jeziku. Na somborški pedagoški akademiji, v severni Vojvodini blizu madžarske meje, potekajo predavanja za bodoče slovaške učitelje v njihovi materinščini. In tudi na novosadski filozofski fakulteti in podobno v Beogradu deluje inštitut za slovaški jezik in literaturo, ki razvija široko znanstveno-raziskovalno in izobraževalno dejavnost. Vse to so činitelji, ki močno vplivajo na svoboden razvoj narodnosti, ki daje pripadnikom vseh narodnosti ogromno samozavesti neodvisno od njihove številčne moči.

Slika Suzane Chalupove: Žetev

SLOVENSKE ODDAJE RADIA CELOVEC

PETEK, 10. 10.: 14.10 Koroški obzornik — ljudske pesmi — Spominjamo se.

SOBOTA, 11. 10.: 9.45 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

NEDELJA, 12. 10.: 7.05 Duhovni nagovor — Naj pesmika naša darilo vam bo.

PONEDELJEK, 13. 10.: 14.10 Koroški obzornik — Vaška kronika: Srednje Blato.

TOREK, 14. 10.: 9.30 Land an der Drau — Dežela ob Dravi — 14.10 Koroški obzornik — Otroci, poslušajte! — Mlada grla.

SREDA, 15. 10.: 14.10 Koroški obzornik — Veseli val.

ČETRTEK, 16. 10.: 14.10 Koroški obzornik — Glasbeni mojstri.

AVSTRIJA 1

PETEK, 10. 10.: 8.55 Živali v akvariju — 9.20 Ruščina — 9.50 Deželna proslava v Celovcu — 17.30 Heidi — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 18.49 Oddaja delavske zbornice — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 S polno paro — 21.25 Modna revija — 21.30 Nonstop nonsens — 22.25 Forum Alpbach — 23.25 Poročila.

SOBOTA, 11. 10.: 14.30 Ugrabitelj Sabink

— 16.00 Iz parlamenta — 17.00 Ročna dela — 17.30 Viki — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Tedenski pregled sporeda — 18.25 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Kriminalna komedija — 21.50 Šport — 22.55 Poročila.

NEDELJA, 12. 10.: 11.00 Novinarska ura — 12.00 Vzgoja otrok — 15.10 Vse okoli Anite — 16.45 Listamo v slikanici — 17.15 Čebelica Maja — 17.40 Otrokom za lahko noč — 17.45 Seniorski klub — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 19.50 Šport — 20.15 Andara — 21.40 Poročila.

PONEDELJEK, 13. 10.: 9.00 Učimo se govoriti — 9.30 Otrokova igra in igrača — 10.00 Zgodovina Avstrije: Od države, ki je nihče ni želel, do otoka blaženih — 10.15 Vesoljska ladja Terra — 10.30 Vse okoli Anite — 12.05 Iz parlamenta — 17.30 Lassie — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Živali pod vročim soncem — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Šport — 21.05 Detektiv Rockford — 21.50 Večerni šport — 22.20 Poročila.

TOREK, 14. 10.: 9.30 Angleščina — 9.45 Follow me — 10.00 Poklici in gradbeništvo — 10.30 Piknik v pižami — 17.25 Oddaja z miško — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Caričin sel — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 18.54 Svet blaga — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15

SREDA, 15. 10.: 9.00 Odaja z miško — 9.30 Dežela in ljudje — 10.00 Avstrijska jezera in njihov gospodarski pomen — 10.30 Upor v Arizoni — 17.00 Grajsko strašilo — 17.30 Moj stric z Marsa — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Robinovo gnezdo — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Mladi zaljubljeni — 21.55 Poročila.

ČETRTEK, 16. 10.: 9.00 Imena — 9.30 Italijanščina — 10.00 Mesto dela zgodovina — 10.30 Modrobradca osma žena — 17.30 Pet prijateljev — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Pogled v lonec — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Match, film — 21.45 Nastanek gramofonske plošče — 22.35 Večerni šport — 23.25 Poročila.

PETEK, 17. 10.: 9.00 Drugi jeziki — 9.30 Ruščina — 10.00 Obisk na razstavi — 10.30 Pogled v lonec — 10.55 Seniorski klub — 11.35 Počitnice kot še nikdar — 17.30 Heidi — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Novo o večeraj — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 18.49 Oddaja kmetijske zbornice — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Derrick — 21.20 Operetni koktajl — 22.30 Bodočnost brez tehnike — 23.30 Poročila.

SOBOTA, 18. 10.: 15.25 Quick, veseloigra — 17.00 Športna abeceda — 17.30 Viki — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Tedenski pregled sporeda — 18.25 Poljubljam vam roko, gospa — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Heinz Conrads s svojimi prijatelji — 21.35 Šport — 22.00 Poročila — 22.05 Rock-festival.

SOBOTA, 11. 10.: 15.30 Koncert — 17.00 Waltonovi — 17.45 Vodič po starinah —

18.00 Tedenski pregled sporeda — 18.25 Nogomet — 19.00 Za ljubitelje filma — 19.30 Čas v sliki — 19.50 Zadeva za ljudskega odvjetnika — 20.15 Virginia Woolf — 22.25 Krvava sled.

NEDELJA, 12. 10.: 15.35 Pregled sporeda — 15.40 Sandokan — 16.30 Skrivnost treh sester — 18.00 Konjske dirke — 18.30 Mladinska revija — 19.30 Čas v sliki — 19.50 Tedenski pregled — 20.15 Piknik v pižami — 21.40 Šport — 21.55 Charlie Chan v Šanghaju — 23.05 Poročila.

PONEDELJEK, 13. 10.: 17.55 Pregled sporeda — 18.00 Angleščina — 18.15 Follow me — 18.30 Mojstri jutrišnjega dne — 19.00 Izobrazba — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Pol-dark — 21.05 O nastanku mesta — 21.50 Poročila — 22.20 Vojska v senci.

TOREK, 14. 10.: 17.55 Pregled sporeda — 18.00 Dežela in ljudje — 18.30 Puščava grozi — 19.15 Novo iz znanosti — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Spoznate melodijo? — 21.03 Svobodni smo, kabaret — 21.50 Poročila — 22.20 Nogomet — 23.00 Charlie Chan v cir-kusu.

SREDA, 15. 10.: 15.30 Solarski nogomet — 17.55 Pregled sporeda — 18.00 Italijanščina — 18.30 Brez nagobčnika — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Kulturne vesti — 21.00 Šiling — 21.50 Poročila — 22.20 Mado.

ČETRTEK, 16. 10.: 17.55 Pregled sporeda — 18.00 Ruščina — 18.30 Poti do umetnosti — 19.00 Galerija — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Križno zasliševanje — 21.50 Poročila — 22.20 Klub 2.

RADIO-TELEVIZIJA

AVSTRIJA 2

PETEK, 10. 10.: 17.25 Pregled sporeda — 17.30 Avstrijska zgodovina — 17.45 Vesoljska ladja Terra — 18.00 Otrokova igra in igrača — 19.00 Čas v sliki — 20.15 Svet knjige — 21.00 Sužnji — 21.50 Poročila — 22.20 Korzijski bratje.

SOBOTA, 11. 10.: 15.30 Koncert — 17.00 Waltonovi — 17.45 Vodič po starinah —

Pomembna jubileja dejavnosti Slovencev v Italiji

Prvo kulturno društvo beneških Slovencev „Ivan Trinko“ letos slavi 25-letnico obstoja. Ustanovili so ga leta 1955 v Vidmu in poimenovali po narodnem buditelju Ivanu Trinku. To je bilo za kulturni razvoj beneških Slovencev odločilno dejanje, zlasti, ker Slovenci v tej pokrajini niso uživali nobenih narodnostnih pravic, ampak stalno zatiranje in ponižanje.

Zato je Kulturno društvo „Ivan Trinko“ v svoji 25-letni dobi obstoja opravljalo pomembno kulturno poslanstvo in s tem prispevalo h krepitvi narodne zavesti med beneškimi Slovenci. Ob svojem delu se je naslanjalo na Slovensko prosvetno zvezo v Trstu, sodelovalo pa je tudi z matičnim narodom in kulturnimi organizacijami na Koroškem. Slovenska prosvetna zve-

za v Celovcu vsako leto s svojimi skupinami sodeluje na največji prireditvi društva „Ivan Trinko“ na „Dnevu emigranta“ v Kamenici.

Jubilejnemu društvu „Ivan Trinko“ k srebnemu jubileju iskreno čestitamo in želimo, da bi tudi v bodoče uspešno opravljalo svoje kulturno poslanstvo.

Te dni je tržaška TV agencija Alpe-Adrija slavila 5. obletnico obstoja. To je sicer majhen jubilej, vendar ima za Slovence na Primorskem velik pomen, saj tako lahko sami oblikujejo svoje televizijske informativne oddaje s katerimi potom RTV studija v Kopru dosegajo tako slovensko kot tudi italijansko javnost. Agencija Alpe-Adrija je v petih letih pripravila 9000 informativnih oddaj.

Radijski kviz

RTV Ljubljana prireja v soboto 18. 10. 1980 ob 17.00 uri (točen začetek) v Kulturnem domu SPD „Danica“ v Šentprimozu ponovno na Koroškem radijsko oddajo „Spoznavajmo svet in domovino“.

V tekmovalnem delu prvič nastopata dve koroški ekipi. Glasbeno zabavni program oblikujejo koroške skupine, ansambel Mojmir Sepeta in humorist Marjan Marinc.

Po končanem radijskem prenosu bo koncert ansambla Mojmir Sepeta.

Prisrčno vabljeni!

„Dan Bleščeče“ ob koči nad Arihovo pečjo

V prejšnji številki našega lista smo poročali o družabni prireditvi, katero je Slovensko planinsko društvo v Celovcu pod naslovom „Dan Bleščeče“, priredilo zadnjo nedeljo septembra ob „Koči nad Arihovo pečjo“ na Bleščeči planini. Čeprav SPD za to prireditev ni razpošiljalo posebnih vabil, je uspeh — kar je tudi razvidno s posnetka — bil odličen, saj se je „Dneva Bleščeče“ udeležilo mnogo planincev z obeh strani Karavank. To pa je hkrati tudi že obveza, da bo SPD v septembru 1981 spet vabilo na „Dan Bleščeče“.

RADIO — TELEVIZIJA

JUGOSLAVIJA

PETEK, 10. 10.: 8.45 TV v šoli — 17.15 Poročila — 17.20 Leti, leti pikapolonica — 17.35 Družina Smola — 18.00 Rock koncert — 18.30 Mozaik — 18.35 Obzornik — 18.45 Človek in Jadran — 19.15 Risanka — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 20.00 Zabavno glasbena oddaja — 21.00 Blakovič sedem — 21.50 V znamenju — 22.05 Cesar.

SOBOTA, 11. 10.: 8.00 Poročila — 8.05 Cican kolesari — 8.25 Ela Peroci: Ankin risbe — 8.40 Dimnikarček se potepa po svetu — 8.50 Tehnica za natančno tehtanje — 9.20 Pisani svet — 9.50 Korenine — Naslednje generacije — 11.20 V izjemnih okoliščinah — 11.45 Dokumentarna oddaja

ljuski plesi — 18.30 Obzornik — 18.40 Mostovi — Hidak, oddaja za madžarsko narodnostno skupnost — 19.10 Risanka — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik

Slovensko prosvetno društvo „Koča“ v Svečah vabi na

OBČNI ZBOR

v soboto 18. 10. 1980 ob 19. uri v dvorani pri Adamu v Svečah.

20.00 Kratki film — 20.15 Dokumentarna oddaja — 21.35 Ligabue — 22.35 V znamenju.

SREDA, 15. 10.: 9.20 TV v šoli — 17.25 Poročila — 17.30 Z besedo in sliko — 17.45 Velike razstave — 18.10 Naša pesem — 18.40 Obzornik — 18.55 Ne prezrite — 19.10 Risanka — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 20.00 Filmi s festivala športnih in turističnih filmov v Kranju — 22.05 V znamenju.

ČETRTEK, 16. 10.: 9.00 TV v šoli — 17.05 Poročila — 17.10 Zgodovina pomorstva — 18.00 Tehnica za natančno tehtanje — 18.30 Obzornik — 18.40 Mladi za mlade — 19.10 Risanka — 19.24 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 20.00 Studio 2 — 22.05 V znamenju.

RADIO LJUBLJANA

PETEK, 10. 10.: 4.30 Dobro jutro — 4.50 Dnevni koledar — 5.00 Poročila — 5.20 Rekreacija — 5.30 Jutranja kronika — 6.10 Prometne informacije — 6.50 Dobro jutro, otroci — 7.00 Poročila — 7.30 Iz naših sporedov — 8.00 Poročila — 8.30 Glasbena pravljica — 9.00 Poročila — 9.05 Z radiom na poti — 9.40 Turistični napotki — 11.00 Poročila — 11.35 Znano in prijubljeno — 12.00 Na današnji dan — 12.10 Iz glasbene tradicije jugoslovanskih narodov in narodnosti — 12.30 Kmetijski nasveti — 12.40 Pihalne godbe — 13.50 Človek in zdravje — 14.00 Poročila — 14.05 Iz prav-

ličnega sveta — 14.25 Voščila — 15.00 Dogodki in odmevi — 15.30 Napotki za turiste — 15.35 Zabavna glasba — 18.00 Razgledi po slovenski glasbeni literaturi — 19.00 Radijski dnevnik — 19.35 Lahko noč, otroci — 19.45 Minute z nasablom Milana Križana — 20.00 Uganite, pa vam zaigramo — 22.30 Besede in zvoki iz logov domačih — 23.00 Poročila — 23.10 Petkov glasbeni mozaik.

SOBOTA, 11. 10.: 4.30 Dobro jutro — 4.50 Dnevni koledar — 5.00 Poročila — 5.08 Pinonirski tednik — 9.05 Z radiom na poti — 10.05 Sobotna matineja — 11.05 Zapojava pesem — 11.40 Zapojava z nami — 12.10 Godala v ritmu — 12.40 Veseli domači napetki — 14.00 Poročila — 15.00 Dogodki in odmevi — 19.00 Radijski dnevnik — 20.0 Sobotni zabavni večer — 21.30 Oddaja za naše izseljence — 22.20 Poročila.

SPD Obir na Obirskem vabi na vsakoletni jesenski izlet, ki bo v nedeljo 26. oktobra 1980

Cilj potovanja Mauthausen

Odhod izpred Kovačeve gostilne bo ob 5. uri zjutraj

Prijave srejsma: Nuži Furjan na Posojilnici v Železni Kapli (telefon 0 42 38/231)

RAZSTAVA

ob 35-letnici osvoboditve izpod fašizma v galeriji Hildebrand

v času od 7. do 31. oktobra, vsak dan od 16.30 do 19.30 ure, ob sobotah pa od 10. do 13. ure.

Razstava je razdeljena na dva dela. Otvoritev drugega dela bo v torek 21. oktobra ob 20. uri.

Pouk slovenščine za šoloobvezne otroke v otroškem vrtcu „Naš otrok“ v Celovcu, 10. Oktoberstr. 25, se bo začel v četrtek 16. 10. ob 16. uri

Pouk bo vsak četrtek ob istem času

Društvo „Naš otrok“

Menjava denarja

Stanje v sredo 8. oktobra 1980

Za 100 din dobite	40.— šil.
Za 100 din plačate	45.— šil.
Za 100 lir dobite	1.40 šil.
Za 100 lir plačate	1.49 šil.
Za 100 mark dobite	698.50 šil.
Za 100 mark plačate	714.80 šil.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Celovec/Klagenfurt, Gasometergasse 10, tel. 32 550 — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje

ŠPORTNI VESTNIK

SAK premagal Velikovec (2:1)

Zadnje kolo nogometnega prvenstva je SAK moral odigrati v Velikovcu proti tamkajšnjemu moštvu. Še dobro nam je lanskoletna igra proti Velikovčanom v spominu. Tedaj so bili Slovenski nogometaši poraženi z 2:1. K temu porazu je bistveno prispeval stranski sodnik... Zato občutki pred tekmo niso bili ravno najboljši. Vrh tega pa so manjkali še trije standardni igralci: Hobel M. Drnovšek ter J. Pandel. V začetku so naši igrali

dokaj nervozno ter nekoncentrirano. Toda SAK se je stopnjeval iz minute v minuto in silil domače moštvo v defenzivo. Gledalci so videli izvrstne akcije, ki jih pravzaprav od Slovenskega moštva do sled niso bili navajeni. Krasne možnosti napadalcev SAK-a so neprestano ogrožale nasprotnikov gol. V 19. minuti pa je Luschnig poskrbel za gol. Po zadetku so slovenski nogometaši imeli še nekaj lepih priložnosti za zadetek, toda prvi polčas se je končal z 1:0 za SAK. V drugem polčasu so naši nogometaši še naprej napadali ter takoj spet prevzeli iniciativo. Toda v 72. minuti je domačinom uspelo izenačiti po napaki v obrambi. To pa je bil povod, da so se Lampichler in z njim celotno moštvo še stopnjevali, Luschnig, ki je bil tokrat najboljši na igrišču, je kar naprej skrbel za alarm pri Velikovčanih. Gledalci so se že spoprijaznili z rezultatom 1:1, ko je v 89. minuti M. Velik po krasnem solu Fere povisal rezultat na 2:1. Tako se je revanša za lanskoletni poraz izvrstno posrečila.

Za SAK so igrali: Ahlin, Woschitz, Lampichler, Zdouc, P. Zablatnik, Babšek, G. Zablatnik, Fera, Kreuz (53. Hobel S.), Velik, Luschnig.

Moštvo SAK „pod 23“ je v predtekmi premagalo Velikovsko moštvo prav tako z rezultatom 2:1. Tekma je bila predvsem v prvem polčasu dobra, čeprav se je rezultat glasil 0:0. V drugem polčasu so slovenski nogometaši pojačili tempo ter vodili že 2:0. Približno petnajst minut pred koncem tekme, pa je sodnik poslal napadalca Velikovčanov z rdečim kartonom „pod duš“. Izključeni igralec je odgovoril z udarci na sodnika. Leto se je pustil ustrahovati od domačih igralcev ter sodil zadnje četrt ure zelo enostransko v škodo SAK-a. Tako je popolnoma nepotrebno piskal enajstmetrovko proti SAK-u, vrhu tega pa izključil še dva igralca. Ostali igralci so se borili še naprej ter spretno branili vodstvo do konca tekme.

BOROVLE ml. — SAK ml. 0:1

Prva zmaga mladincev v letošnjem nogometnem prvenstvu. Delo trenerja Mirka Oražaja kaže napredek. Zadnjo nedeljo so mladinci po dobri igri slavili 1. zmago. Upamo, da bo šlo po tej poti naprej.

Šolarji SAK so bili tokrat prosti.

SAK SAK SAK SAK SAK SAK SAK SAK SAK SAK

vabi na prvenstvene tekme

Donau šol. — SAK šol.

ob 12.15 uri

Donau ml. — SAK ml.

ob 14.45 uri

V NEDELJO, 12. OKTOBRA 1980

na nogometnem igrišču Donau v Celovcu

Navijači prisrčno vabljeni!